

Delavska enotnost

Glasilozveze sindikatov Slovenije

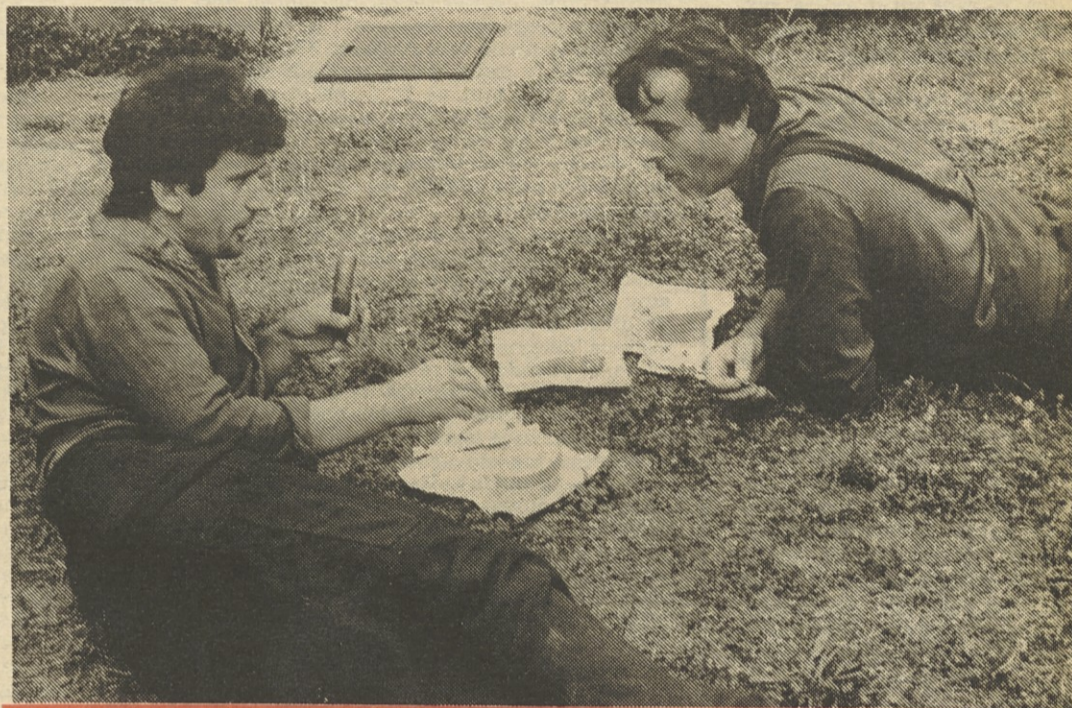
Glavni urednik Franček Kavčič
Odgovorni urednik Marjan Horvat

Ljubljana, 29. julija 1988

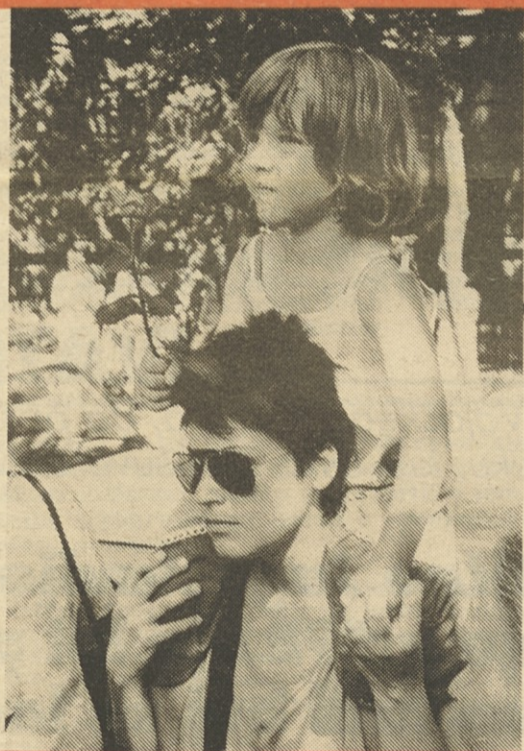
številka 30, letnik 47, cena 400 dinarjev

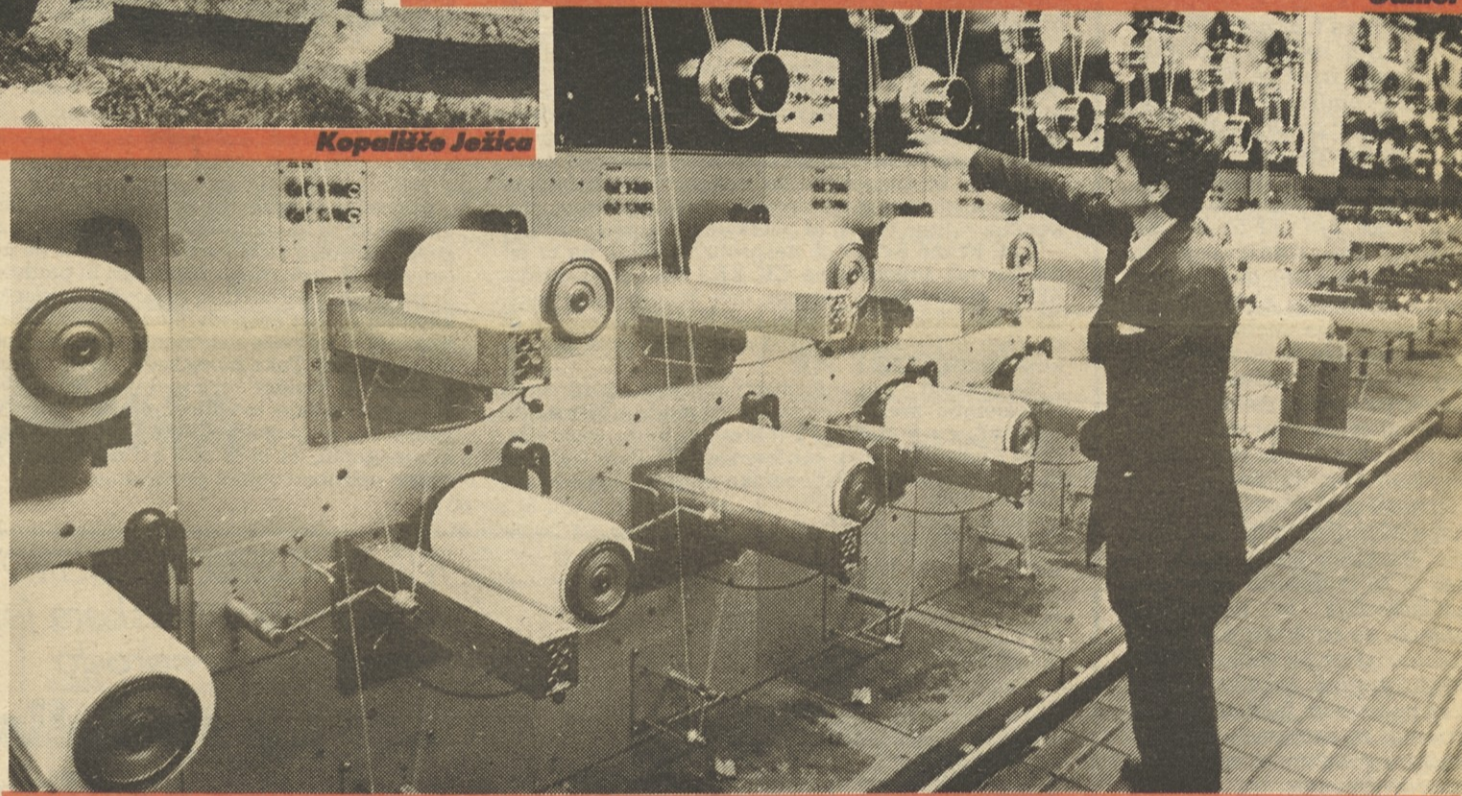
Kopalnice Ježica

Odmor

Na Roški 2

Yulon

Ljubljanski motivi

Popuščanje pred množičnimi protesti

Razprava na ponedeljkovni seji predsedstva zveznih sindikatov kaže, da so se sindikalni vodje (ob vsesplošni krizi in čedalje glasnejših delavskih protestih – korakali so po ulicah in vdrlji v zvezno skupščino) le premaknili naprej od spoznanja in izgovarjanja, da je samo samoupravljanje pravi način udejanjanja delavskih hotenj in da štrajk vsaj načelno (zaradi načina) ni dopusten. Verjetno je takšno stališče sindikalcev v veliki meri popuščanje iz praktičnih razlogov, ogrožene so možnosti, da delavci z delom zaslužijo za preživetje – kot posledica prevladovanja spoznanja, da samoupravljanje ni idilična oaza odločanja enakopravnih delavcev, ki bo vse skupaj vodila k blaginji v življenju, (ne) glede na delovne in ustvarjalne napore.

Zvezno sindikalno vodstvo je zato delavcem le priznalo pravico do stavke (uporabilo je tudi to tradicionalno besedo namesto prej dovoljene prekinitve dela), vendar le v primeru, če svojih zahtev niso mogli uveljaviti po redni samoupravni poti. S tem so verjetno člani zveznega sindikalnega vodstva, ne da bi se opravičili za prejšnji večdesetletni negativni odnos do te pogoste oblike boja za delavske zahteve, pravzaprav samo pritrtili razmišljanjem in političnim kvalifikacijam, ki so se že pred tem oblikovala v slovenskih sindikatih in tudi v slovenski mladinski in partijski organizaciji. Menijo tudi, da kaže stavko kot delavsko pravico, potem ko so izčrpana samoupravna sredstva, vgraditi tudi v ustavne določbe.

Raziskovalci in sociologi, ki so najbolj neusmiljeni kritiki družbene ureditve, bodo verjetno zelo kmalu, podobno kot ob stavkovnih pravilih slovenskih sindika-

tov, javno povedali, da gre v bistvu za poskus postavljanja stavke pod streho njihove najširše razredne organizacije in ne le za tekanje sindikalnih generalov (funkcionarjev) za vojsko (članstvom), ki jim je pobegnila. Verjetno bodo tudi povedali, da je za bolj jasno oz. radikalno sindikalno stališče potrebno najprej odstreti ideološke koprene, ki pravzaprav samoupravljanje skrivajo pred delavci in omogočajo vsem državnim in birokratsko-tehnokratskim sestavam, da, skriti za to kopreno, nedemokratsko vladajo. Povedali bodo, da stavka ni antipod samoupravljanja, temveč, da je v vsaki, še tako idealno zamišljeni demokratični družbi pač normalen način boja delavcev, ki so prikrajšani za samoupravne pravice in ki z delom ne zaslužijo dovolj za svoje dostojno življenje. Ponovili bodo tudi to, kar so že nič kolikokrat povedali za sindikat, da pač mora ta organizacija delavske zahteve (pravice) postavljati in uveljavljati vsak dan, v vseh odločitvah, in ne šele takrat, ko delavcem prekupi. Sindikalno vodenje stavke (tako so pokazali tudi primeri iz Kopra in Maribora) je mogoče takrat, ko sindikat kot samostojna delavska organizacija ne uspe s svojimi delavcem in javnosti znanimi zahtevami po normalnih plačah in pravicah iz socialnega zavarovanja. Gre torej za drugačno delo in politiko sindikata. Nobena ustavna določba in nobena stavkovna pravila pa ne bodo dosegla glavnega cilja, ki je za marsikoga v politiki še vedno enak – preprečiti stavko ali jo vsaj postaviti pod streho sindikata oziroma tako preprečiti konflikt med delavci in tistimi, ki z njimi upravljajo.

Franček Kavčič

Prosti spis

V še tako demokratični redakciji in ob še tako strpnem in širokem uredniku se zgodi, da dobiš nalogo, podobno šolskemu prostemu spisu – na hitro, na tipkani in pol – razmišljanje o gospodarskem in političnem vsakdanu!

Potem si vzameš pač to pravo, da si oseben. Gospodarski vsakdan? V službo se peljem po Celovski in kolnem, ker v vseh dolgih letih nismo sposobni uskladiti nekaj semaforov v tako imenovani zeleni val. Kaj to pomeni v svetu, ki dela velikanske tehnološke skoke, je jasno. Potem pridem v službo, ki jo je nekaj socialističnih kavbojev spravilo pod rob obstoja. Zakockali so velikansko družbeno premoženje, se poigrali z življenjsko usodo nekaj deset ljudi, ostali celi in še naprej bodo solili pamet. Sem res oseben? Menim, da ne in zato segam po teh bližnjih primerih, ki jih občutim vsak dan. So namreč natančna podoba naše stvarnosti – še kar naprej gromke besede, ki zvenijo tako nesramno in cinično ob občutnem in lahko dokazljivem drsenju države v propad. Dokazljivem brez seganja v bogato zakladnico naše že kar osvobodjene ekonomske misli – nekaj položnic po dopustu, ki si ga preživel med sicer ne bogatimi tujci, ki pa ti z izborom drobnarij, ki jih človek potrebuje vsak dan (od toaletnega papirja, ure, tranzistorja do obeska za ključce), dokazujejo, da si sramotno zadaj. Nekaj kilometrov po cestah, ki jim lahko rečeš le še morišče. Nekaj utrinkov iz lastne organizacije, pa še kup časopisov, ki se je nabral na mizi med dopustom – ekonomski vsakdan je vse bolj noč. Takšna noč, da niti sicer dokaj uspešno blefiranje Mikulića in njegove vlade, Miloševićeve komisije in kar je še podobnih poskusov zavlačevanja in ohranjanja oblasti, ne zdrži več kot nekaj tednov (sicer pa večina razmišljujočih ljudi, žal ali na srečo, tem poskusom tako ali tako že vnaprej ne verjame). Imajo ti naši mogotci sploh še kakšno oporo? Seveda, trg z vsemi njegovimi mehanizmi. Toda kaj, ko je strah, koga vse bodo prav ti mehanizmi odpihnili, tako močan! Da samo slabe, nesposobne? Že res, toda kdo so ti? Smo to mi? V tem je kavej.

Ja, potem politični vsakdan. Prav nič bolj svetel, kar je seveda dialektično logično. Pomagal si bom kar s kopico Jugoslovanskega časopisja, saj je slovensko politiko še dodatno razkrinkalo že dogajanje s četverico obsojenih. Kaj je torej z našo državo? Tudi tu gromovitost, zaklinjanje na svetle tradicije, Titovo pot, enotnost... V resnici pa spor na spopad. Ker prostora zmanjkuje, bo težko izbrati najbolj slikovit primer. Pa vendar – ko v državi vojska ugotovi, da je najuspešnejši izvoznik in si hkrati vzame pravico (ki ji še teže oprekaš, ker je res), da ponesnaži zvezo komunistov, delegatski sistem, ustavo in kar je še najvišjih vrednosti ter vrednot, je že vse povedano. Če vojska sama trdi, da je še edina nerazbita, imuna pred nacionalizmi, kolikor toliko tudi pred aferami, padcem morale, zapravljanjem in osebnim izkoriščanjem... Če je torej edina, potem je jasno, kakšna je država in s tem politični vsakdanjik njenih državljanov.

Ciril Brajer

S seje predsedstva CK ZKJ Nevarnost ustavne krize?

Zbor združenega dela skupščine SFRJ – da ali ne? To je bila osrednja tema seje predsedstva CK ZKJ o ustavnih spremembah 27. julija v Beogradu.

Marko Orlandić je menil, da sistemski razlogi opravičujejo uvedbo zbora združenega dela, čeprav je treba razloge »za« in »proti« še enkrat pretehtati. Podobno je menil tudi Abdulmutapčić. V skupščino SFRJ je treba uvesti zbor združenega dela, je dejal, če pa o tem ne bi mogli doseči soglasja, bi morali objaviti natančno pojasnilo, zakaj ne. Milanko Renovica je bil še bolj odločen. Glasnim zahtevam ljudstva po uvedbi zbora združenega dela v skupščino SFRJ je treba ugoditi, češ da izhod ni v konferenci samoupravljalcev.

»Zame so najpomembnejše tiste ustavne spremembe, ki jih vsebuje družbenogospodarski del«, je dejal Milan Kučan in pripomnil, da za zvezo komunistov ne bi smele biti v ospredju razlike, temveč tisti predlogi, ki odpravljajo nekatere temeljne postavke sistema, denimo tozde in delegatski sistem. Vprašljiva naj bi postala tudi razlaga, da se dohodek ustvarja samo na podlagi tekočega dela; kazalo bi razmisliti o idejnopolitičnih posledicah takšnih predlogov. Z novo ustavo je treba zagotoviti normativne pogoje za sodobno jugoslovansko družbo in njeno gospodarstvo, sem pa spada tudi vprašanje vodenja ob hkratni uveljavitvi človeka in njegovih pravic.

Kučan je za odpravo ustavnega določila, po katerem je predsednik predsedstva CK ZKJ član predsedstva SFRJ, vendar ne zunaj okvira celovite obravnave ustavnega položaja ZKJ v ustavi. Člane predsedstva SFRJ bi morali po njegovem mnenju voliti v republikah in pokrajinah. Bil je proti enoletnemu mandatu in dejal, da je treba vprašanje celovito pretehtati. Tudi sestava skupščine SFRJ, je dejal, ni preprosto vprašanje, ker je treba poiskati pravo mero usklajenosti nacionalnih in razrednih interesov in interesov občanov.

Raif Dizdarević je menil, da bi bilo smotno ohraniti določilo, da je predsednik predsedstva CK ZKJ po položaju član predsedstva SFRJ. Konferenca samoupravljalcev po njegovem ni ustrezna rešitev. Skoraj enakega mnenja so bili tudi Jakov Lazaroski, Milan Šogorov in Stanko Stojčević; slednji je predlagal, naj bi republiške in pokrajinske skupščine s tajnim glasovanjem določile dva kandidata, dokončne volitve pa naj bi potekale v skupščini SFRJ.

Tudi Franc Šetinc je nasprotoval temu, da bi bil predsednik predsedstva CK ZKJ član predsedstva SFRJ. To družbi ne pomaga, celo škoduje ji, je dejal, zlasti zato, ker ni bil sprejet bolj logičen sklep, naj bi bil član državnega predsedstva predsednik zvezne konference SZDLJ...

Na podlagi vseh informacij o poteku priprav za spremembo zvezne ustave je Slobodan Milošević ugotovil, da je nešteto vzrokov za hudo zaskrbljenost. Poglavitni sklep konference ZKJ, da je treba do konca leta speljati gospodarsko reformo, je nedvom-

no ogrožen. Zato je treba čim prej odpraviti ustavne podlage, ki zadevajo gospodarsko reformo. To naj bi bilo v ospredju, je dejal Milošević, kajti če bomo čakali, da bodo rešena vsa vprašanja, od katerih reforma ni odvisna, bomo zamudili.

Prva konferenca sindikatov balkanskih držav

Interesi delavcev balkanskih držav postavljajo pred vse zahtevo po razvijanju vsestranskega sodelovanja in spodbujanju medsebojnega spoštovanja in zaupanja. Pri narodih vseh naših držav mora biti v ospredju prizadevanje, da postane široko in enokopravno sodelovanje na vseh področjih stalna skupna vrednota. V medbalkanskih splošnih in sindikalnih odnosih so tudi problemi. Ti izhajajo iz zgodovinskih, podedovanih razlik in nekaterih nerešenih političnih vprašanj v odnosih med državami, pa tudi iz razlik v vlogi in mednarodnem položaju posameznih sindikatov in držav. Vendar to ne bi smelo ovirati krepitve sodelovanja in stikov. V tem tudi tiči vsebinska podmena miru, stabilnosti in varnosti vsake naše države in Balkana kot celote.

S temi besedami je nagovoril udeležence prve konference sindikatov balkanskih držav predsednik sveta Zveze sindikatov Jugoslavije Marjan Orožen. Konferenca se je sestala na pobudo Jugoslavije, na njej pa so sodelovali predstavniki sindikatov iz Bolgarije, Grčije, Romunije in Turčije. Čeprav predstavnikov Albanije ni bilo, bo konferenca po splošnih ocenah pomenila pozitivno spodbudo za razvoj odnosov in sodelovanje balkanskih sindikatov in držav.

J. Ž.

Obetajoča tuja vlaganja

Smernice za pripravo osnutka zakona o tujih vlaganjih, ki jih je te dni obravnavala komisija za reformo gospodarskega sistema, so zasnovane na usklajenem osnutku 12. ustavnega dopolnila, ki predvideva večje in pestrejše možnosti za neposredna vlaganja tujega kapitala v naše gospodarstvo. V nasprotju z dosedanjim naj bi z novim sistemom omogočili več različnih oblik vlaganj. Tako poleg sedanjega modela, ki naj bi ga ohranili, vendar v izpopolnjeni in sodobnejši obliki, predvidevajo uvedbo mešanih podjetij, podjetij v lasti tujcev, pogodbenih ozvod itd. Z vsem tem naj bi omogočili, da bi se tudi pri nas uveljavile mednarodno priznane oblike poslovanja.

Milan Kučan: odločitev vojaškega sodišča, da postopek teče v srbohrvaškem jeziku, krši ustavo in suverenost slovenskega naroda

Boj za socialistično Jugoslavijo, za skupno življenje v SFRJ je bil pri Slovencih vedno tudi boj za lasten jezik

predlog, ne Skupščine, ne Centralnega komiteja, ne Predsedstva SZDL, ne Predsedstva SR Slovenije glede vodenja postopka v okviru – poudarjam – možnosti, ki jih daje zakon in tudi glede reševanja celote širšega problema, imenovanega napadi na JLA, ni bil sprejet, zahteva odgovor, zakaj ti predlogi niso bili sprejeti, ker je njihov smisel in cilj bil krepiti zaupanje v vojaška sodišča in v JLA in s tem omogočiti in olajšati politično akcijo in diferenciacijo na izhodiščih, ki jih je sprejela Skupščina Slovenije in CK ZK Slovenije.

Postavljajo se tudi vprašanja ne le o sposobnosti in avtoriteti slovenskih političnih organov, njihovi legitimnosti, ampak tudi vprašanja, ali je slovenska suverenost v Jugoslaviji res omejena. Ali kot se sedaj lahko v javnosti sliši, kdo jih je dolžan zaščititi in kako se je mogoče postaviti zoper centralistične in unitaristične tendence, ki ob separatističnih evidentno obstojijo in se krepijo. S tega vidika bo to dejstvo imelo vpliv na nadaljevanje ustavne razprave, krepilo bo slovenski nacionalizem in separatizem na tezi, da v SFRJ ni zagotovljena suverenost in enakopravnost slovenskega naroda, da ni zagotovljena samobitnost, kultura in zgodovinska legitimnost slovenskega naroda in njegove države, kot je to sedaj mogoče prebirati v raznih pisanjih v naši republiki.

Ta odločitev bo lahko imela tudi posledice za tradicionalno dobre zgodovinske nastale odnose med Slovenci in JLA skupaj in še z drugimi pojavi in težnjami, ki s tem dogodkom dobivajo novo kvaliteto in o kateri je ta centralni komitej že razpravljal in se opredelil. Naše prepričanje in odločnost v zvezi s tem pa je, da je treba tudi s političnim delom storiti vse, da ti odnosi in sodelovanje ostanejo vzorni, kot to pritiče odnosom med narodom in njegovo armado, zakakršno mi JLA tudi smatramo, nastalo tudi iz tradicije slovenske narodne partizanske vojske.

Razumljivo je, da predstavniki našega zveznega izvršnega sveta poudarjajo, da skupni projekti domaćih in tujih partnerjev ne bi smeli biti usmerjeni v uvoz, temveč nasprotno – čim večji izvoz! Takšnih možnosti pa je prav v naši državi še na pretek, med drugim tudi v turističnem gospodarstvu. Američani, denimo, zatrjujejo, da je pri njih zanimanje za obisk Jugoslavije tolikšno, da bo zelo težko zagotoviti prevoz za toliko turistov.

Sicer pa skoraj 1000 ameriških firm nestrpnost pričakuje, kaj bo prinesla liberalizacija našega ekonomskega sistema. In povsem jasno je, kaj pričakujejo: možnost svobodnih naložb in poročstvo za udeležbo pri dobičku. Tega doslej seveda ni bilo. Zdi pa se, da smo se naposled spametovali in se otresli ideoloških predsodkov. Ves razviti svet ima namreč na stežaj odprta vrata za tuje naložbe. Te seveda prinašajo nova delovna mesta in lep dohodek. Odločitve lastnikov kapitala so praviloma na moč pretehtane, zato zgrešenih naložb ni kdove koliko.

A. U.

Stečaj za tozd, vedritev za časopise

V tem tednu sta najprej skupščina ČGP Dela, za tem pa še delavski svet tozda Delavska enotnost obravnavala naše pereče gospodarske in likvidnostne razmere. Izguba tozda je po periodičnem obračunu za prvo polletje narasla na 2,73 milijarde dinarjev, žiro račun tozda je od 16. 6. 1988 blokiran, obseg zadolženosti je zaradi obresti in neplačanih računov narasla na 5.786 milijarde dinarjev. Ker tozdi v okviru delovne organizacije ne zmorejo prevzeti vloge sanatorja, so analize in računi, pripravljene v skupnih službah delovne organizacije, pokazali, da bosta zadolženost in izguba tozda še naraščali, in bo tozda verjetno po predhodnih (neuspešnih) sanacijskih postopkih moral v stečaj.

Glede na dejavnost posebnega družbenega pomena, ki jo opravljamo v tozdu, je seveda glavno vprašanje, kako omogočiti normalno izhajanje časnika Delavska enotnost, revij Naša žena, Naš delavec, Delavec v samostojnem osebnem delu in izdajanje družboslovnih knjig, torej dejavnosti, ki sta jih tozdu poverila Sindikat in SZDL. Kaže, da se bodo v kratkem vsi dejavniki dokončno dogovorili o tem, kako ustvariti razmere za opravljanje te dejavnosti, pa tudi o prodaji nakopičenih knjižnih in drugih zalog, ki so bistveni vzrok za brezizhoden položaj tozda. V obdobju od aprila, ko smo izvedeli za preveliko zadolženost tozda in ko smo po periodičnem obračunu za prvo trimesečje prvič imeli izgubo in ko smo dva meseca ugotavljali, da se brez denarja in širše pomoči ne moremo izkoptati iz zagat, so seje, ki sem jih omenil na začetku, prvi znak konkretnega ukrepanja, ki mora ločiti zrnje od plev in tako ohraniti dejavnost, zaradi katere je bil tozda ustanovljen ter ukiniti vse tisto, kar nas je po lastni nesposobnosti in »pomoči« drugih pripeljalo v sedanje težave.

Delavski svet je za novo vrhlo dolžnosti direktorja imenoval Alenka Mišič, novinarko, ki je bila v zadnjem obdobju sekretarka za informacije na Gospodarski zbornici, pred tem pa vodila tozda Gospodarski vestnik.

Franček Kavčič

Slovenija sprejela povečanje proračuna kljub začetnim ugovorom

TUDI ZVEZNI PRORAČUN JE (DOBER) POSEL

Ali so delegati republiške skupščine pred nadaljevanjem v sredo, 20. julija, prekinjene seje skupščine izvedeli kaj posebnega, da so v nadaljevanju seje teden dni kasneje pri najbolj sporni točki – rebalansu zveznega proračuna – razmeroma mirno pristali na zahtevo zvezne vlade? Ta je zahtevala povečanje proračuna za 133% ali na 7010 milijard dinarjev. Dan po pretrgani seji republiške skupščine, na kateri je kazalo, da bodo delegati izglasovali zavrnitev predloga Zvezne vlade, se je predsednik republiškega izvršnega sveta Dušan Šinigoj sestel s predsedniki občinskih izvršnih svetov, ti pa so kasneje informirali delegate iz svojih občin. Kaj je Šinigoj povedal dodatnega, da je delovalo na delegate, ne vem, saj na pogovor nismo bili povabljeni. Ali pa je na delegate z zakasnitvijo delovalo že na zasedanju skupščine 20. julija povedano pojasnilo, da bo velik del slovenske bazine in predelovalne industrije, pa tudi raziskovalnih ustanov ob lepem prihodu, če se bodo zaradi nesprejetega rebalansa zveznega proračuna zmanjšala naročila JLA pri slovenski industriji? Pregledali smo zapiske

z obeh zasedanj skupščine, in sicer zborna združenega dela, 20. in 26. julija, pa bistvenih razlik med pojasnjenimi predstavnikov republiškega izvršnega sveta, ki je toplo priporočal sprejetje rebalansa, nismo odkrili. V prid povečanja proračuna je bilo povedano tako rekoč vse, kar se je povedati dalo: da je predlagano povečanje v okviru z IMF dogovorjenega obsega porabe pri nas po 15. maju; da ne bo dodatno obremenilo gospodarstva z novimi davki; da se delež proračuna v družbenem proizvodu iz leta v leto znižuje; da se izdatki za vojsko v njem realno znižujejo celo bolj, kot je bilo dogovorjeno; da bi zavrnitev rebalansa povzročila mnogo več škode kot koristi – češ da bi tudi slovenska podjetja, ki delajo za vojsko, izgubila velik del naročil in zašla v hude težave (TAM, MTT, SLOVENSKE ŽELEZARNE, ISKRA, GORENJE ITD.) in še, da bi zavrnitev povzročila intervencijsko polnjenje proračuna (z intervencijskim zveznim zakonom), s tem pa da bi bilo onemogočeno uveljavljanje pripomb na oblikovanje proračuna, ki so se izoblikovale v skupščinski razpravi. In

tako naprej. Vse to so delegati izvedeli že 20. julija, pa so bili vseeno proti tolikšnemu povečanju proračuna. Po dodatnem pojasnjevanju podpredsednika slovenskega izvršnega sveta Janeza Bohoriča, zakaj ta organ priporoča skupščini sprejetje rebalansa zveznega proračuna, je eden izmed delegatov na seji 26. julija dejal približno takole: »Če bi že prvokrat izvedeli vse te podatke, bi se že takrat (se pravi, že pri svetovanjih s svojo bazo) odločili drugače (za rebalans).« Toda Bohorič, kot smo že zapisali, ni povedal nič novega, če zanemarimo tu in tam kak močnejši poudarek. Pred njim je neki drug delegat, ki je na prvi seji, 20. julija, dokaj ostro protestiral proti povečanju zveznega proračuna, rebalans tokrat pohlevno podprl... Bohorič pa je uvodoma zadovoljno ugotovil, da njegov nastop, glede na odzive delegatov pred njim, ni ni preveč potreben in je potem seveda le povzel razloge slovenskega izvršnega sveta, da rebalans podpre. Zvezni proračun bo tako povečan na 7010 milijard. Zelo verjetno pa je, da bo proti koncu leta še enkrat rebalansiran, saj maloprodaj-

venske vlade opozarjajo na to, da zvezna vlada pri oblikovanju sredstev zveznega proračuna uporablja nekatere postopke, ki pravo sliko stanja – skupno bilanco sredstev proračuna federacije – nekoliko zamegljujejo. ZIS si je privoščil, da je v proračun vnesel samo razliko sredstev za dopolnilno financiranje nerazvitih republik in pokrajine Kosovo. S tem je obseg proračuna za letošnje leto formalno nižji za 167 milijard dinarjev in je tako lahko usklajen z zakonom o omejevanju splošne porabe, ki dopušča 133% rast v primerjavi z lanskim letom. ZIS tudi predvideva, da bi se tista sredstva – gre za 332,4 milijarde dinarjev, ki bi jih JLA letos morala dobiti po srednjeročnem planu in 5,2% deležu v narodnem dohodku, pa jih zaradi 5% zmanjšanja (resolucija 88) s tem rebalansom ne more – pridobila januarja prihodnjega leta. Po mnenju slovenskega izvršnega sveta in skupščine je ta sredstva moč zagotoviti samo v okviru ponovne spremembe zveznega proračuna. Zvezna vlada predvideva drugačen način financiranja blagovnih rezerv, in sicer izvenproračunskega, s čimer si je v proračunu zagotovila dodaten manevrski prostor za pokrivanje drugih potreb zveznega proračuna, velik 50 milijard dinarjev. Vprašljiv oziroma neznan je tudi vpliv stanja neto denarne aktive uporabnikov sredstev, ki se upošteva pri oblikovanju dovoljenega obsega proračuna federacije in za intervencije v gospodarstvu po zveznem intervencijskem zakonu. Republiški izvršni svet meni, da bi bilo

treba poleg rebalansa proračuna hkrati predložiti v obravnavo tudi zagotovitev sredstev za druge namene na ravni federacije. Le takšna skupna bilanca bi bila prava osnova za razpravo o vprašanih viron in potreb na ravni federacije. Ob tem bi moralo biti jasno, kako se pokrivanje vseh teh obveznosti federacije ujema z limiti, ki jih za te namene določa zvezni intervencijski zakon. Slovenska vlada tudi ponovno opozarja, da v proračunu še niso zagotovljena sredstva za gradnjo mejnega prehoda pri karavanskem predoru. Slovenska skupščina je k pripombam slovenske vlade dodala, da je predvideno gibanje proračunskih odhodkov federacije v skladu z rastjo maloprodajnih cen v nasprotju z nominalnimi sidri omejevanja porabe in sporazuma z IMF. Skupščina tudi zahteva, da je treba takoj izdelati (na ravni federacije) program revizije pravic in racionalizacijo dela in poslovanja zveznih organov in ta program takoj začeti uresničevati. Opremljena s temi pripombami je šla slovenska delegacija usklajevati in potrjevati rebalans zveznega proračuna. Mi pa še vedno uganjamo, kaj je spremenilo mnenje v skupščini glede rebalansa. Mar dejstvo, da celotni letošnji proračun federacije velja Slovenijo 253,6 milijarde dinarjev, samo zaslužek slovenskega gospodarstva iz dela za vojsko pa bo presegel 500 milijard dinarjev (kot so zatrjili predstavniki IS SRS na seji skupščine). Ali morda kateri močnejši razlog? Boris Rugelj

Iz slovenske skupščine

OGROŽENA SKUPŠČINA UGOTAVLJA

Republiška skupščina je na torkovi seji obravnavala gonjo proti štirim Slovincem, ki ji pravimo tudi postopek pred vojaškim sodiščem. Največ so govorili o tem, kako je z uporabo srbohrvaškega jezika v »postopku« krnjena slovenska suverenost.

Čeprav je predsednik zbora združenega dela Valentin Dvojnič skušal preprečiti, da bi na seji sodelovali predstavniki Odbora za varstvo človeških pravic, češ da so takšno zahtevo že zavrnili, da po poslovniku ni nobenih novih razlogov za to, da ni potrebna razprava članov odbora, da bi bil to presedan... je zmagal nasprotni predlog Lee Oražem. Menila je, da glede na težo položaja delegati potrebujejo neposredno informacijo odbora in delegati so jo skoraj soglasno podprli. Tako je spregovoril predstavnik odbora Mile Šetinc, ker pa javnost stališča odbora že dobro pozna, povzemimo razpravo Lee Oražem:

Spomnila se je leta 1943, ko so v Kočevje prišli izvoljeni poslanci slovenskega naroda. Zborovali so pod napisom, ki še danes stoji, obstrujen s sovražnikovimi krogli – NAROD SI BO PISAL SODBO SAM! »Mislim, da je dejstvo, da je bil v tistih razmerah izbran za vodilno misel in vsebino zbora ta navedek, dovolj velik vzrok, da ga danes v tem prostoru s polnimi pljuči, iz vseh poštenih slovenskih src enako močno izrečemo in ponovimo!« Zato se Lea Oražem ni strinjala, ker predsedstvo SRS, naslednik Kočevskega zbora, ni dalo potrebne podpore pobudi

Odbora za varstvo človeških pravic in se torej ni ravnalo po načelih, ki jih je utemeljil Kočevski zbor pod omenjenim navdkom Ivana Cankarja. Ovirga je podtikanja, da Slovenci sovražimo JLA in lepo pojasnila: »Kdo pa je JLA? Ali naši sinovi in možje? Ali samo generali, admirali in polkovniki?«

ŽAL

Torej, štirje mučeniki so obsojeni. Ker so jih do pravno-močnosti kazni, ki sežejo od pet mesecev do štirih let, spustili na prostost, je bil v sredo zadnji protestni večer Društva pisateljev. Kako je z vso stvarjo, še najbolje rijejo besede Vena Tauferja, da večerov ni konec, da gre le za prekinitev in bodo z večeri po potrebi nadaljevali.

Žal, ta potreba je več kot očitna. Na omenjenem večeru je Jaša Zlobec rekel, da je kocka padla, da poti nazaj ni in da je obsodba četverice izziv, ki ga ne moremo prezreti. Minil je čas nedolžnosti in nihče več ne more skomigovati, češ kaj me briga, nič ne vem, to ni moj problem.

Da je to stvar nas, ne le Slovencev ampak vseh ljudi, ki jim beseda mir, svoboda, demokracija niso le przna fraza, je dokazala večtisočglava množica na Roški. Čeprav lepa človeška poteza, pa vendar gotovo ni šlo le za sprejem štirih nesrečnikov. Zakaj pa je šlo? Odgovorimo si z besedami Janeza Janše, s katerimi se je le delno otrešel zadaha temnice – Ne bom vam tukaj dosti govoril, ker se v tej državi vsaka beseda, ki jo poveš, najprej obrne proti tebi... Ne glede na to, da tale slika, ki jo zdaj gledam, popravljaja moj splošen vtis o čem pogovarjajo, kadar postane ustava strogo zaupna. Vprašanje je bilo kajpak retorično in delegati so na sejah zborov največ govorili prav o jeziku. C. B.

Iz razprav

Grobo in očitno

Najbolj očitno in grobo je bila zakonitost kršena pri uporabi jezika pred sodiščem. Skoraj vse pa je bilo sporno z vidika legitimnosti: pristojnosti vojaškega sodstva nad civilnimi osebami v mirnem času, pripor brez jasnih razlogov, izgon civilnih odvetnikov, popolna izključitev javnosti s sojenja... Mile Šetinc

Zbor zahteva

Zbor zahteva, da se v vseh državnih organih na območju SR Slovenije, vključno z vojaškim sodiščem in vojaškim tožilstvom, v skladu s prvim odstavkom 246. člena ustave SFRJ in drugim odstavkom 212. člena ustave SR Slovenije zagotovi poslovanje v slovenskem jeziku. Valerija Škerbec

Posebna odgovornost Ertla

Menim, da brez jasnega odgovora in razkrinkavanja ozadja začetka preiskovalnega in sodnega postopka javnost ne bo pomirjena. Tudi delegati skupščine ne bomo mogli biti zadovoljni. Nasprotno! To bo koristilo le delovanju tako imenovanih protireformnih sil... Tovariš Ertl in izvršni svet nosita posebno odgovornost, ker se glede na članek v Delu organi za notranje zadeve zavedajo zapletenosti in občutljivosti razmer. Moram reči, da me je ta članek vznemiril, in sicer predvsem zato, ker smo iz obrazložitve tovariša Ertla dobili argumentacijo in potrditev ocene o kriminalizaciji mladinske organizacije in dela mlade generacije ter s tem seveda tudi nekaterih drugih delov družbe. Tone Anderlič

STROGO POVERLJIVO
S I F R O V A N O
URUCITI ODMAN

PREDSEDNISTVO SR SLOVENIJE

25.7.1988

07-703/88

PREDSEDNISTVO SOCIJALISTICKE FEDERATIVNE REPUBLIKE JUGOSLAVIJE, NA SEDNICI ODRTANOJ 21. JULIA 1988. GOD. UPOZINALO SE S TELEKSI MA PREDSEDNISTVA SR SLOVENIJE, OD 21. JULIAN I PREDSEDNIKA SKUPŠTINE SR SLOVENIJE, OD 20. JULIA 1988. GOD. U KOJIMA SE TRAZI NJEGOVA INTERVENCIJA RADI ZASTITE USTAVNOSTI I ZAKONITOSTI, ZBOG ODLUKE VECA VOJNOG SUDA U LJUBLJANI DA SE POSTUPAK PROTIV OPTUZENIH BORSTNERA, JANSE, TASICA I ZAVRLA VODI NA SRPSKOHRVATSKOM JEZIKU.

PREDSEDNISTVO SFRJ JE POVODOM TOGA ZATRAILO, I DOBILO MISLENJE NADLEŽNIH SAVEZNIH ORGANA DA JE U CLANU 3. ZAKONA O VOJNIM SUDOVIMA PROPISANO DA SE POSTUPAK PRED VOJNIM SUDOVIMA VODI NA JEDNOM OD JEZIKA I PISAMA NARODA JUGOSLAVIJE. PAK U KONKRETNOM SLUCAJU VODI NA SRPSKOHRVATSKOM JEZIKU, UZ OBEZBEĐENJE PRAVA STRANAKA DA NA GLAVNOM PRETRISU UPOTREBLJAVAJU SVOJ JEZIK.

S OBIZROM NA TO, USTAVNOST I ZAKONITOST NA GLAVNOM PRETRISU PRED VOJNIM SUDOM U LJUBLJANI NIJE NARUSENA.

MOLIMO DA PREDSEDNISTVO SR SLOVENIJE OBAVESTI SKUPŠTINU SR SLOVENIJE O OVIM STAVOVIMA.

PREDSENIK, RAIF DIZDAREVIC

V stenogramu seje stoji po teh besedah v oklepaju: ploskanje. Predsednik Raif Dizdarević je med drugim odgovoril na vprašanje o jeziku in ustavnosti – zgoraj je pisalo »STROGO ZAUPNO« – in Nena Volk se je vprašala, ali se lahko sploh še o čem pogovarjajo, kadar postane ustava strogo zaupna. Vprašanje je bilo kajpak retorično in delegati so na sejah zborov največ govorili prav o jeziku.

Zbor občin je sprejel predlog Toneta Urbasa in slovenskim delegatom v skupščini SFRJ naročil, naj dobijo odgovor predsedstva SFRJ, kateri zvezni organi so dali mnenje o slovenskem jeziku na vojaškem sodišču v Ljubljani. Sprožijo naj ugotavljanje odgovornosti za to mnenje, ki ne spoštuje niti jugoslovanske niti slovenske ustave. Družbenopolitični zbor je dal vprašanju jezika

pred vojaškim sodiščem širši pomen, saj ne gre samo za konkreten primer oziroma konkretne obtožnice, ki so jim vzeli ustavno pravico do materinega jezika, ampak tudi za vprašanje uradne rabe slovenščine na slovenskem ozemlju. To pa je izraz suverenosti slovenskega naroda, ki jo ta uresničuje v republik in Jugoslaviji, torej tudi pred vojaškimi sodišči in tožilstvi. Ciril Brajer

Največja žalitev slovenske suverenosti

O neljubih zadevščinah je spregovoril tudi IO predsedstva RK SZDL. Izrazil je osuplost in ogorčenje nad zveznimi in vojaškimi organi, ki so ob omenjenem sojenju ravnali dosledno v škodo obtožencev. Zato zahteva od predsedstva SFRJ, da ponovno prouči svoje stališče, saj bo v nasprotnem primeru treba sprožiti ustavni spor. V razpravi je bilo moč slišati, da primer boleče odmeva med našimi rojaki na tujem, da je izjava

predsedstva SFRJ oziroma določeni citat iz ustave in njegova razlaga največja žalitev slovenske suverenosti, da bi se vsaj predsedstvo moralo zavedati poraznih političnih učinkov svoje izjave, ki jo je dalo na predvečer praznika vstaje slovenskega naroda...

Najbolj pravo je zadel Jože Šteh, ki je namesto obrambnega predlagal bolj dejaven odnos do teh stvari.

O razvojni preobrazbi slovenskega gospodarstva v luči razprav na 21. seji CK ZK Slovenije

STRATEGIJA RAZVOJA JE ŠE VEDNO MEGLENA...

V slovenski in jugoslovanski javnosti se vse bolj krepi prepričanje, da smo se znašli v gospodarski krizi zaradi nespoštovanja ekonomskih in tržnih zakonitosti. Jasno je torej, da lahko globoko razvojno krizo postopoma premagamo le tako, da se začnemo bolj tržno vesti in v vsakodnevem življenju bolj odgovorno in pošteno ravhati. To pa ne sme veljati le za gospodarske subjekte, ampak tudi za soustvarjalce tekoče ekonomske politike. Žal tudi v Sloveniji še nismo začeli delati v skladu s proklamirano ekonomsko logiko. Republiški izvršni svet je na primer februarja letos prepričeval delegate republiške skupščine, naj sprejmejo razvojni dokument z načrtovano pozitivno rastjo družbenega proizvoda, pred časom pa je javnosti pojasnjeval, da je bil padec industrijske proizvodnje in družbenega proizvoda pričakovani. Skratka, gre za to, da si moramo odtlej postavljati le takšne razvojne cilje, ki jih lahko dosegamo vsaj na kratek rok.

Ključni problem - nizka produktivnost

To »pravilo igre« bi morali upoštevati tudi v sedanjih prizadevanjih po razvojni preobrazbi slovenskega in jugoslovanskega gospodarstva, katerega struktura je že 15 let bolj ali manj nespremenjena. Jasno pa je, da je gospodarska struktura v luči nujne razvojne preobrazbe neustrezna, saj zavira družbeno-gospodarski napredek. Naš ključni problem je nekajkrat nižja družbena produktivnost dela, če jo primerjamo z razvitimi trž-

Konec dogmatizma?

Na seji CK ZK Slovenije je prišla jasno v ospredje politična opredelitev za nadaljnje uveljavljanje tržnih in ekonomskih zakonitosti, vključno z razvijanjem trga vrednostnih papirjev, ki naj bi prispeval k večji mobilnosti družbenega kapitala. Razbijanje ideoloških blokad na poti uveljavljanja pluralističnih oblik lastnine, razvijanja finančnega trga in odpiranje možnosti za produktivno vlaganje občanov v razvoj podjetij lahko torej štejejo za pomembne prispevek omenjene seje in ZK Slovenije k uresničevanju jugoslovanske gospodarske reforme.

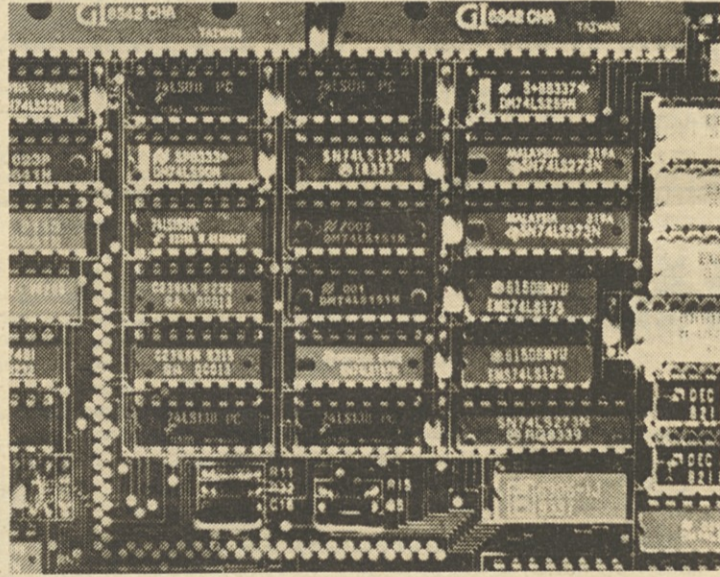
nimi ekonomijami, tako da so domače cene dva- do trikrat višje od primerljivih zahodnoevropskih cen. V takih razmerah so seveda konvertibilni izvozniki na svetovnem trgu nekonkurenčni, carinska in druga zaščita neučinkovitega gospodarjenja domačih podjetij pa v ničemer ne prispeva k razvojni preobrazbi. Zato se upravičeno sprašujemo, kaj bo z nami leta 1992, ko se bodo carine v EGS zmanjšale, uvozne takse odpravile, tehnično-tehnoški standardi pa bodo postali najpomembnejše merilo mednarodne konkurenčnosti podjetij, tudi naših. Če ne bomo takoj ukrepali, se lahko zgodi, da bodo postale naše notranje materialno-financijske razmere neobvladljive. Zdaj je na primer še vedno tako, da nimamo pravih meril za ločevanje uspešnih podjetij od neuspešnih. Na splošno mislimo, da je povečevanje konvertibilnega izvoza merilo za uspešnost, kar je le deloma res. Kaj nam namreč pomaga fizično povečanje konvertibilnega izvoza, če je izvozna proizvodnja surovinsko in energetsko potratna? Tudi regionalna struktura jugoslovanskega izvoza je sad nekakšne narodnogospodarske izvozne »strategije«,

v okviru katere zvezna vlada, NBJ in še kdo premalo upoštevajo plačilno (ne)sposobnost držav v razvoju, ki nam dolgujejo okoli 5 milijard dolarjev, da na drugi strani niti ne omenjamo kliniškega dolga v višini 1,5 milijarde dolarjev, ki neposredno vpliva na rast domačih cen. Hkrati pa ne storišmo skorajda ničesar, da bi konvertibilne izvoznike spodbudili in prisilili k izboljševanju kakovosti izdelkov, posodabljanju tehnoloških standardov, poenostavljanju normativne interne

zakonodaje itd. Tako si seveda sami zapiramo vrata na zahodnoevropski trg.

Huda obremenitev gospodarstva

Že dalj časa vemo, da je naše gospodarstvo preobremenjeno in da bi morali zmanjšati režijske stroške na podjetniški in širši ravni. V državah z 8000 dolarji narodnega dohodka na prebivalca je namreč gospodarstvo lahko obremenjeno s 40-odstotnim deležem kot zgornjo mejo, pri nas pa bi pri 2500 dolarjih narodnega dohodka na prebivalca lahko obremenili dohodek in čisti dohodek podjetij le s 25-odstotnim deležem. V praksi je ta obremenitev kar 45-odstotna, pa čeprav je gospodarski razvoj v industrijsko razvitem svetu jasno pokazal, da tako ni mogoče učinkovito gospodariti s kapitalom. Jasno bi se morali zavedati tudi tega, kot je dejal na seji CK ZKS Maks Senica, da se nam s sedanjo

Miran Potrč Raifu Dizdareviću SLOVENŠČINO!!!

Predsednik skupščine SR Slovenije Miran Potrč je v četrtek poslal predsedniku predsedstva SFRJ Raifu Dizdareviću sklepe in stališča zadnjega zasedanja, ki se nanašajo na postopek zoper Borštnerja, Janšo in Tasića. Hkrati je pisмено zaprosil predsednika zveznega sveta skupščine SFRJ Stjepana Novakovića, naj to telo razmisli o zahtevi slovenske skupščine, da se mora pred svojimi državnimi organi, torej tudi pred vojaškim sodiščem, dosledno uporabljati slovenski jezik.

V sklepih zadnjih dveh zasedanj skupščine SRS je bilo rečeno, da zbori sprejemajo informacijo predsedstva SRS o uresničevanju stališč skupščine SRS z dne 19. t.m. ki se nanašajo na postopek proti Borštnerju, Janši in Tasiću, kot tudi dopolnitve družbenopolitičnega zbora in informacije predsednika skupščine.

»Vprašanje jezika v postopku pred vojaškim sodiščem v Ljubljani ni samo vprašanje korektnega postopka; gre za širše dimenzije, zaradi katerih je v skupščini in na predsedstvu do teh vprašanj tudi prišlo. Ne gre samo za vprašanje pravic posameznikov obtožencev, temveč za uporabo slovenskega jezika na območju SR Slovenije in v zveznih organih kot izraza suverenosti slovenskega naroda, torej tudi na vojaških sodiščih in vojaških tožilstvih.«

V sklepnih besedah je rečeno, da zbori slovenske skupščine zahtevajo spoštovanje prvega odstavka 246. člena ustave SFRJ in drugega odstavka 212. člena ustave SRS, ki zagotavlja naši republiki občevarje v slovenskem jeziku. Vprašanja navedenih odredb, menijo zbori, so obče pomembni za Slovenijo, kakor tudi za enakopravnost narodov in narodnosti v SFRJ. Zato zbori predlagajo zveznemu zboru skupščine SFRJ, naj oceni uresničevanje zakona o vojaških sodiščih skozi prizmo uradne uporabe jezikov.

Zbor občin je sprejel še dodatni sklep, ki naj prek slovenskih delegatov v skupščini SFRJ zahteva odgovor na vprašanje, poslano predsedstvu SFRJ, kateri zvezni organi so bili proti uporabi slovenskega jezika pred vojaškim sodiščem v Ljubljani. Od tistih, ki so na tak način kršili prvi odstavek 246. člena ustave SFRJ in drugi odstavek 212. člena ustave SRS, je treba zahtevati odgovornost. (Tanjug)

kadrovsko sestavo v Sloveniji (le 7 odstotkov delavcev z višjo, visoko izobrazbo in akademskimi nazivi ter dobra tretjina delavcev z nekvalificirano ali polkvalificirano usposobljenostjo) ne bo posrečilo narediti izvoznega preboja v razvito Evropo. Zaskrbnjujejoče je, da na primer nekatera zahodnonemška podjetja namenjajo za naložbe 200 milijonov mark, 280 milijonov mark pa za kadrovsko prenavo, medtem ko je pri nas to razmerje 1:25 ali celo 1:50. Torej bi morali načelno namenjati največ pozornosti stalnemu usposabljanju vseh zaposlenih delavcev v gospodarstvu, družbenih dejavnostih in širši družbi, če resnično hočemo posodobiti upravljanje v naši družbi. Že zdavnaj bi morali zmanjšati stroške vseh vrst tudi na podjetniški ravni in širše. Pri nas je na primer transportni strošek v ceni izdelka ponekod več kot 20-odstoten, v razvitem svetu pa je 7 do 8-odstoten. Tako je tudi z drugimi stroški, s katerimi se v podjetjih skorajda ne ukvarjajo. Zanimanje ljudi za samozapiranje pa je zelo majhno. Žal marsikje v osnovnih partijskih celicah prevladuje konservativna miselnost, češ pustimo šole, ki nam dajo premalo praktičnih znanj (kar je deloma res), in se raje učimo bolje delati v praksi, kar pa nam ne gre dobro od rok. V marsikateri slovenski ali jugoslovanski tovarni prav ta čas ugotavljajo, da so se znašli tik pred stečajem predvsem zaradi voluntarizma vodilnih skupin, ki ne obvladajo abecede ekonomije (obrestno-obrestnega računa npr.), kaj šele, da bi obvladali temeljna ekonomska, organizacijska, marketinška in druga znanja, brez katerih na tujem trgu ne moreš uspeti ali povečati donosnosti gospodarjenja na domačem trgu. Problem zase pa je, da imajo premalo teh znanj tudi delavci-delegati delavskih svetov, tako da so

ob skopih in pomanjkljivih finančnih in drugih informacijah o tekočem poslovanju popolnoma nemočni v prizadevanju, da bi nadzorovali početje vodstvenih ekip.

Kaj izvažati?

Pri nas že precej dolgo drug za drugim ponavljamo, da nas lahko reši iz krize le večji izvoz, ne povemo pa, da to ne more biti samo blagovni izvoz. Kar 60 odstotkov izvoza ZRN je na primer neblagovnega, v obliki prodaje tehnološkega znanja in licenc, ki jih je mogoče prodati petkrat ali desetkrat, medtem ko je mogoče lesene hlode prodati samo enkrat, pa še to po nizki ceni. Tudi v Sloveniji bi potemtakem morali narediti analizo naše konkurenčne sposobnosti in odkrito povedati, ali imamo nacionalno razvojno strategijo ali ne (na seji je bilo rečeno, da je še nima mo?), do kakšnih strukturnih sprememb je v zadnjih nekaj letih že prišlo, do katerih pa bo do leta 1992 še moralo priti, katere tovarne bomo morali zapreti, katere pa le posodobiti itd. Težko se je znebiti vtisa, da tudi na zadnji seji CK ZK Slovenije vseh odgovorov na ta in druga vprašanja nismo do konca operacionalizirali, v obsežnih pripravah na sejo pa se je pokazalo, da se v številnih podjetjih ne ukvarjajo z odpravljanjem blokad na poti razvojne preobrazbe, katere se lotevamo. Marsikje prevladuje samozadovoljstvo ali apatija, ki je nikakor (za zdaj) ni še mogoče razbiti niti od zgoraj niti od spodaj, naj bi napredni kadri še tako želeli, tako zaradi osebnih ambicij kot idejnega prepričanja, da je to prava pot v bogatejšo prihodnost. Zanimivo bo spremljati, kako bodo komunisti in izvršnem svetu, sindikatih in podjetjih, ki verbalno podpirajo »kučanovo« politiko, uresničevali usmeritve centralnega komiteja. Kaj bomo stori-li, če jih ne bodo? Emil Lah

V Sloveniji vse manj zasebnih gostiln, zato pa toliko več bifejev

Z NOVIMI SPODBUDAMI DO VEČJE KAKOVOSTI

Naši gostinci imajo promet v glavnem na račun pijač. S prodajo hrane dosegajo le četrtno prometa.

Podobno kot na Hrvaškem tudi v Sloveniji pričakujemo, da bomo z novimi predpisi, to je novim obrtnim zakonom, pospešili razvoj gostinstvo-turistične dejavnosti v rokah zasebnikov. To naj bi med drugim prineslo nova delovna mesta, večje zmogljivosti na tem področju in predvsem na račun konkurence tudi boljše in bolj kakovostno ponudbo.

V Sloveniji imamo sicer razmeroma veliko zasebnih gostinstvo-turističnih objektov oziroma obratov, toda o kakšni izraziti konkurenci, ki bi povprečneže in slabe silila k boljšemu delu, žal ne moremo govoriti. Zato tudi je tako, kot je. In zato v nekaterih primerih celo na dolgi poti po Sloveniji ne moremo sestiti za mizo s čistim prtom in si potešiti lakote z jedjo iz domače kuhinje. Saj ne, da bi imeli ob naših cestah tako malo gostiln; nerodno je le, da večina ne zasluži tega imena.

Po zadnjih podatkih imamo v naši republiki skoraj 2300 gostišč v zasebnih rokah, torej za 250 več kot pred dvema letoma oziroma leta 1986. Po številu so takoj za gostilnami bifeji (714), pa okrepčevalnice (156), restavracije (28), premični in začasni obrati (25), planinski domovi (11), penzionci (10), disko-klubi (9), prenočišča (5) in kavarne (2). Vrednost prometa v teh zasebnih objektih je bila leta 1986 dobrih 26 milijard, lani pa že 61 milijard dinarjev. To so seveda podatki našega zavoda za statistiko. Prepada med uradnimi in dejanskimi številkami pa nemalekkrat sploh ni tako majhen.

Vsekakor je pri tem zanimivo, da se je v preteklih letih zelo zmanjšalo število gostiln in restavracij, število bifejev in okrepčevalnic pa se je več kot podvojilo. V primerjavi z letom 1976 imamo v Sloveniji danes skoraj 500 gostiln manj in prav za toliko več bifejev. Očitno so mnogi gostil-

ničarji vrgli puško v koruzo in se odločili za manj naporeno delo in s tem za lažji zaslužek. Točenje najrazličnejših pijač res ni tvegan posel, zlasti, ker Slovenci nismo najslabši pivci. Samo lani so zasebniki vnovčili 6500 hektolitrov žganjnih pijač, približno desetkrat toliko vina in dvajsetkrat toliko piva. V nasprotju s temi velikanskimi številkami pa se je močno zmanjšalo povpraševanje po koncentriranih sadnih sokovih. Lani so jih prodali za 40 odstotkov manj kot leta 1986. Torej imajo naši gostinci promet predvsem na račun pijač. S prodajo hrane dosegajo samostojni gostinci le dobro četrtno vsega prometa.

O tem, da kakovost ponudbe v zasebnem sektorju večinoma ne more biti na kdove kako visoki ravni, govore tudi podatki o številu zaposlenih. V največ obratih dela en sam človek, po dva delavca ima slabih 500 obratov, po tri do pet kakšnih 350, od šest do

sedem samo 37, osem ali več zaposlenih pa manj kot 20 obratov.

Nikakor ne moremo trditi, da so imeli doslej zasebniki v Sloveniji, ki se ukvarjajo s to ali ono gostinstvo dejavnostjo, zvezane roke, vendar pa smo na tem področju vse premalo mislili na potrebne spodbude, da bi podjetni ljudje visoko zavihali rokave in bili pripravljeni vložiti v posel vse svoje prihranke. Sicer pa gostinstvo ne zahteva toliko novih vlaganj, temveč boljše razmere za svobodnejši razvoj. Enkrat za vselej bi morali opraviti z ideološkimi dogmami o nekakšni kapitalistični nevarnosti. Če nas bo strah tega, da bodo sposobni in prizadevni delavci živeli bolje od slabih, zagotovo ne bomo nikoli prišli na zeleno vejo. Sicer pa ne poznamo razvite družbe, ne na tem in ne na onem koncu sveta, v kateri bi imeli zasebniki zvezane roke. Brez podjetnosti, spodbude in poštene plače za dobro delo pa ni razvoja ne v tem ne v onem družbenem sistemu.

Skratka, podobno kot na Hrvaškem tudi v Sloveniji pričakujemo, da bomo z novimi predpisi potisnili voz, ki ga vlečejo zasebni gostinci, krepko naprej. To bi bilo dobro, saj je takšno drobno gospodarstvo še vedno slabo izkoriščeno, čeprav ima lepe možnosti za veliko večji dohodek in za zaposlitev številnih ljudi. Temu bi lahko rekli - dve muhi na en mah.

Andrej Ulaga

Pogojna potrditev osnutka sprememb slovenskih razvojnih dokumentov do leta 1990 in leta 2000

NI VEČ VSEENO, KAJ PIŠE NA PAPIRJIH

Kot je bilo glede na razpravo v prvem delu zasedanja slovenske skupščine, 20. julija, moč pričakovati, tudi v nadaljevanju seje 26. julija ni manjkalo kritičnih pripomb delegatov na osnutek rebalansa planskih dokumentov Slovenije do leta 1990 in dolgoročnih do leta 2000. Rezultat takšne razprave je pričakovano – pogojno soglasje k osnutku spremenjenih planskih dokumentov Slovenije z zahtevo, da avtorji še pred izdelavo in preložitvijo predloga pripombe upoštevajo ter vnesajo v predlog sprememb planskih dokumentov.

Najpomembnejše pripombe so imeli delegati na tisti del osnutka, ki se nanaša na energetske načrte, ni pa mogoče prezreti tudi njihovih pripomb na račun načrta graditve cestnega omrežja v Sloveniji, ekologije, vode in kmetijstva. Ker bomo o spremembi planskih dokumentov podrobneje poročali, ko bodo izdelani predlogi, bomo tokrat, ob obravnavi osnutka, nekaj več zapisali samo o predlogih delegatov v slovenski skupščini 20. in 26. julija.

Največ prostora v razpravi so imele ceste in energetika skupaj z onesnaževanjem

okolja). Jeseničane upravljeno skrbi promet po sedanjih magistralnih cestah skozi mesto, ko bo zgrajen predor pri Hrušici skozi Karavanke. Pravijo, da bo promet Jeseničane zadržal, mesto pa bo dušilo prometni tok, če ne bo v načrte vnesena in hkrati s predorom narejena tudi nova avto cesta Hrušica-Vrba. Koprčani se ne strinjajo z zastojem pri graditvi osimskih cest. Štajerci bi spremenili imena bodočih avto cest. Glavne cestne povezave naj ne bi bile Sentilj-Koper, ampak Maribor-Koper, namesto Maribor-Macelj pa bi moralo biti zapisano Sentilj-Macelj. In tako naprej. Poseben problem je težnja v Beogradu, da bi Slovenija vse svoje, tudi evropske ceste gradila sama.

Drug, po pomembnosti pa nemara še hujši problem, je energija v Sloveniji.

Delegati v družbenopolitičnem zboru so namreč menili (druga dva zbora sta osnutka planskih sprememb sprejela že na prvem zasedanju skupščine, 20. julija), da osnutek ne upošteva dovolj zahtev tako imenovane ekološke problemske konference, ki je bila tudi eden izmed razlogov za spreminjanje planskih dokumentov repu-

blike. Delegati niso mogli »požreti«, da razvojni načrti v rebalansu ne predvidevajo realnega zmanjševanja porabe energije v Sloveniji. V osnutku sprememb namreč še vedno piše, da bo proizvodnja energije sledila

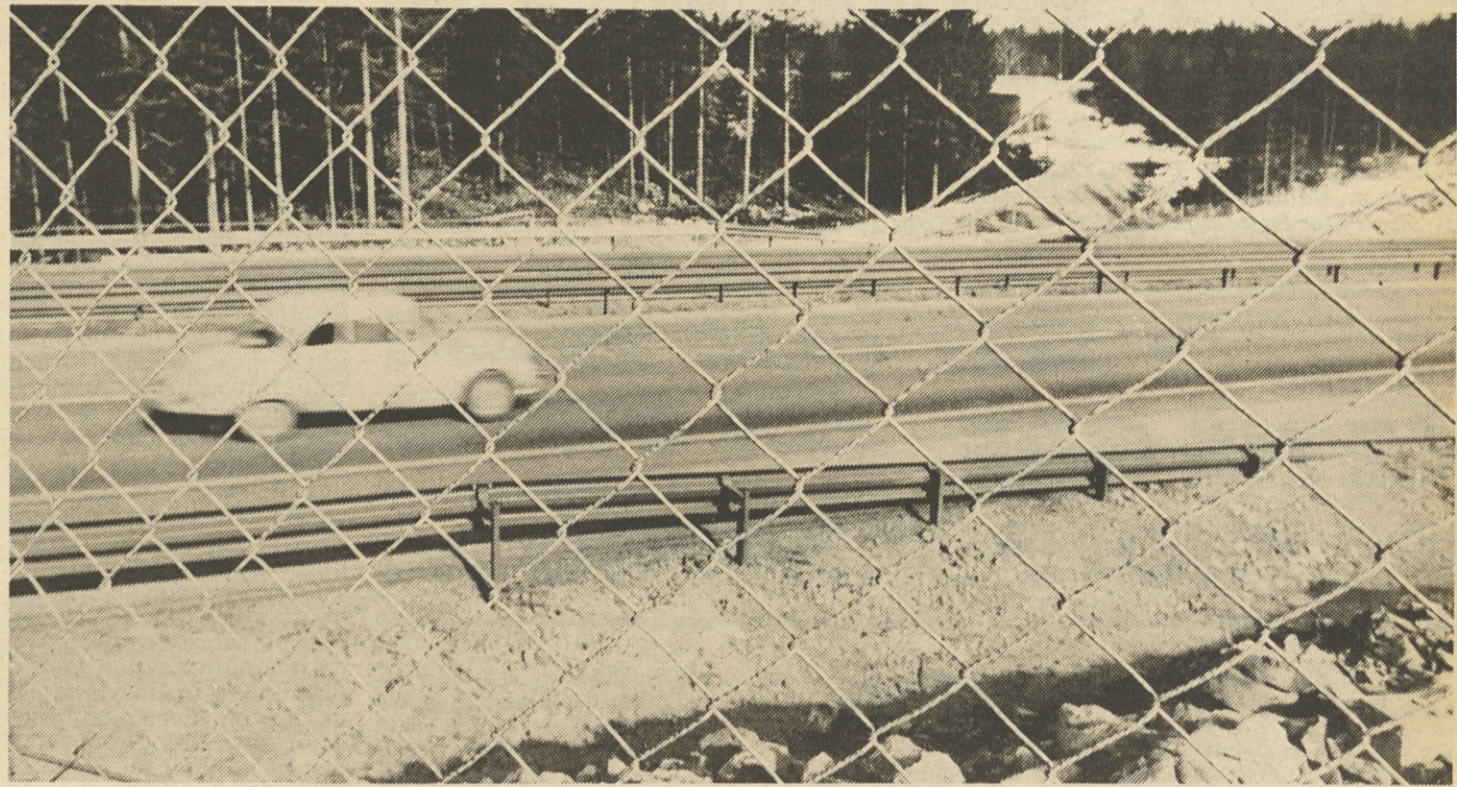
porabi, namesto da bi bilo narobe. Na ekološki konferenci so jasno sklenili, da bi se poraba energije morala približevati ničelni stopnji rasti, kar pomeni, da bi se realno morala zmanjševati. Usmeritev, kakršna je zapi-

sana v osnutku sprememb dolgoročnega plana Slovenije, jasno dokazuje, da bo poraba energije, zlasti električne, ob koncu načrtovanega obdobja (konec stoletja) nedopustno visoka. To bo imelo nekatere posledice, zlasti odtegotanje že tako majhnih naložbenih sredstev za vlaganja in sicer v zmanjševanje energetske porabe in njeno racionalno rabo. Namesto tega naj bi gradili drage nove energetske objekte. Mnogi med njimi, na primer načrtovana toplotna – termoelektrarna v Mariboru, zbuja pomisleke tudi z ekološkega vidika. Da pri tem niti ne omenjamo jedrske elektrarne v Prevlaki, za katero je priprava na graditev uradno sicer ustavljena,

ne pa tudi nekatere raziskave v zvezi z njo. In kaj je z raziskovalnimi deli v rudniku urana – zakaj se nadaljujejo?

Delegati so kritizirali tudi to, da med prihodnjimi energetskimi objekti ni bilo opravljene nikakršne selekcije in ker še vedno ni raziskano, kako bi bilo z uvozom energije, če bi bil ta gospodarsko in ekološko bolj smotrno kot graditev lastnih energetskih objektov. Izbor lokacije za jedrske odpadke je mogoče samo v sporazumu s krajinami in občino. Skratka, spremembe planskih dokumentov bo treba še temeljito dopolniti, da bodo Slovencem v širši in bodo zanje sprejemljivi.

R. B.

Načrtovalci razvoja v Yulonu delajo s polno paro

TUDI Z DOMAČO PAMETJO MNOGO DOSEŽEMO

»Res imamo ambiciozne načrte, toda kako bomo sicer preživeli, če jih ne bomo tudi uresničili? Nam je v pogovoru med drugim dejal v.d. vodje razvoja Julona dipl. ing. Peter Kadunc.

»Že leta govorimo, pišemo resolucije in se zaklinjamo, da moramo pospeševati inovacije, prenoviti gospodarstvo, posodobiti tehnologijo in proizvodnjo; in to, kjer se le da, z lastnim znanjem. Znanje in strokovnjake imamo. Resolucije tudi.

»Pa...? Prepočasi, vse prepočasi se spreminja ukalupljena miselnost – strah pred novim.

»Res pa je tudi, da je v slovenskem gospodarstvu vse več svetlih izjem, kjer vsaj vedo, kaj bi radi in kako morajo to doseči. Kaže, da je med njimi tudi Yulon, ki je po težki krizi pred petimi leti zdaj na »zmerno optimistični poti«, kot je dejal Peter Kadunc.

»V Yulon sem prišel kot pripravnik pred petimi leti ravno za zbor delavcev, na katerem so izglasovali za podjetje prisilno upravo.«

Spodbuden začetek, kajne?

»Po nekaj mesecih sem odšel v JLA. Ko sem se vrnil, je bil položaj že veliko boljše. Nova, in pokazalo se je, da tudi kakovostna skupina je medtem počasi že naredila red. Izboljšala se je tehnološka in delovna disciplina.

Delo pri nas je zelo natančno. Če ga delavec, ki upravlja proces, samo malo polomi, če samo hip prepozno pritisne na gumb, gre vsa šarža v nič ali pa je slabše kakovosti. To pa pomeni zelo veliko škodo. Seveda pa slabo plačanemu in nestimuliranemu delavcu ni do pretirane pazljivosti. To se je dogajalo v času krize, če tistemu obdobju lahko tako rečemo.

Da nadaljujem. Po končani pripraviški dobi sem začel delati v razvojnem oddelku, ki ga je ustanovilo novo vodstvo.

Sem sicer strojni inženir in čeprav je panoga Yulona kemična oziroma tekstilna, pri prilagajanju vseeno nisem imel posebnih težav. Praktično in teoretično znanje sem pač pridobil pri realizaciji projektov. Takšne fakultete, ki bi ti dala čisto ustrezno znanje, za zdaj v Jugoslaviji še nimamo. Če si zagnan, se ob delu lahko največ naučiš, zlasti, če imaš hude šefe, pa takšne, ki ti dajejo jasne in konkretne naloge. In to takšne naloge, ki so življenjsko pomembne za tovarno, in za katere veš, da moraš dati vse od sebe.

Pri nas inženirjem ni dolgčas. Če pa po naključju komu je, se mu to pošteno pozna v denarnici in si kar hitro premisli. Pri nas se mora delati.

V razvojnem oddelku nas

zdaj dela petnajst. Težko bi ocenili naše dosedanje delo. Ne bi se rad pretirano hvalil, ne morem pa reči, da nismo naredili nič. Kar precej smo izboljšali in posodobili. Nekaj tehnologije imamo namreč, ki smo jo zastarelo že kupili. Izboljšujemo jo in posodabljam, kolikor le moremo in znamo. Tudi inovacij je bilo že nekaj. Čeprav imamo nekoliko zastarel inovacijski pravilnik, so nagrade še vedno spodbudne; prav zdaj pravilnik usklajujemo, vsaj kar zadeva višine nagrad. V razvojnem oddelku pa v glavnem velja, da je to predvsem delovna dolžnost. Jasne meje med dolžnostjo in inovacijo ni ali pa je stvar subjektivne presoje.

Pri naših projektih, tako pri izboljšavah kot pri novih linijah, skušamo uporabiti čim več domačega znanja. Saj moramo, ker je tuje bistveno dražje.

Pri projektih sodelujejo tudi strokovnjaki iz širšega slovenskega prostora. Sami vsega ne zmoremo in tudi ne znamo.

Tuji dobavitelji niso najbolj navdušeni nad tem, da vlagamo svoje znanje, vendar so se morali sprijazniti s tem, da lahko prodajo le tiste dele linij in tehnologije, ki je še ne znamo narediti doma.

Na vprašanje, koliko tehnološko zaostajajo za zaho-

Dipl. ing. Peter Kadunc

dom, Peter Kadunc ni hotel jasno odgovoriti.

»Trudimo se, da bi čim več proizvodnje vodili računalniško. Da bi bilo tako čim manj napak in da bi bila kakovost čim višja. S 76 odstotkov smo zdaj prišli na 86 odstotkov prve kakovosti, razvojna gibanja in predvsem želja pa so takšni, da bi radi presegli 90 odstotkov. Na zahodu, kjer imajo možnost kupovati najnovejšo stroje, je odstotek prve kakovosti od 91 do 93 odstotkov. Seveda pa je nova tehnologija zelo draga in še hitro se spreminja; predvsem pa je težko dobiti sredstva zanjo.

Idejnih načrtov, pa tudi že

izdelanih projektov imajo kar precej. Nekaj jih je tudi že pred uresničitvijo. Od ideje do uresničitve preteče povprečno leto in pol. Se pa zgodi, da včasih kak idejni načrt iz najrazličnejših razlogov ostane ostane tudi v »zamrzovalniku«; navadno zaradi pomanjkanja denarja.

»Za razvojnika je prav gotovo najlepše, če projekt zaživi in če je tudi uspešen. To je velika spodbuda tudi za naprej. Pa to ni le fraza; kako je to res, najbolj občutiš takrat, kadar gre projekt v »zamrzovalnik«.

Kaj so naredi doslej in kaj načrtujejo?

Ne bi imelo smisla naštevati in opisovati tehničnih podatkov projektov, saj jih večina ne bi razumela.

Nekaj pa le povejmo. Yulon v osnovi proizvaja granulate (to so zrnca umetne snovi) z več različnimi lastnostmi, iz njih pa filamente ali niti, ki jih kasneje v tekstilni industriji uporabljajo za tkanje, od tkanin do talnih oblog.

Njihova proizvodnja je skoraj izključno odvisna od uvoza surovin. Njihov osnovni načrt pa je uvažati le osnovno surovino in je čim več predelati v polizdelke že doma. Toda zdaj se najbolj trudijo, da bi posodobili tehnologijo, zmanjšali manjvredne izdelke, povečali število izdelkov in pri vsem tem seveda varčevali z drago energijo.

Eden njihovih uspešnih projektov z uporabo lastnega znanja, ki ga bodo dokončno speljali prav te dni, je optimizacija porabe pare. Pri tem projektu ne gre za zmanjšanje, ampak za takšno razporeditev porabe, ki

bi se čim bolj izognili konični porabi v toplotni; v konicah je namreč para najdražja. In posrečilo se jim je. Tudi z inovacijami. Pričakujejo, da bodo pri denarju za paro prihranili najmanj 20 odstotkov.

Drugi večji projekt, ki ga končujejo, pa je povečanje skladišča granulata.

Vsaka sprememba proizvodnje različnih vrst granulata v procesni »posodi« da je z mešanjem (proces se ne ustavlja) izmet oziroma slabšo kakovost med obema »čistima« šaržama. Zaradi premajhnih vmesnih skladišč se zdaj te menjave pogosto ponavljajo. Prav s proizvodnjo na daljšo zalogo pa bodo pri zmanjšanju izmeta zelo veliko prihranili. Toda vsega projekta se ne le da tako preprosto izvesti, kot je morda videti. Kot pričakujejo, se jim bo naložba v novo, izpopolnjeno linijo izplačala že v letu in pol. Povejmo še, da so to naredili z domačim znanjem in v glavnem tudi z domačo opremo.

Da ne bomo naštevati vseh projektov, naj omenimo le nekatere. Načrtujejo še proizvodnjo različnih granulotov za brizganje in proizvodnjo lastnega granulata za tehnično proizvodnjo, predvsem granulotov, ki jih zdaj uvažamo.

Kaj bi dejali na koncu? Razvoj in načrtovanje razvoja Yulona prav gotovo niso spodbudile resolucije in govori politikov, ampak, o tem smo prepričani, stvarno gledanje vodilnih na sodobne tokove in potrebe pametnega gospodarjenja.

Andrej Agnič

KRALJEVI FANTJE PO POTREBI TUDI ČARAJO – Jože Gale, Janez Kumše, Jože Križman, Damjan Hvala, Srečko Antonič, Marjan Peklaj in »njegovo veličanstvo« Jože Kralj. (Foto: Damjan Križnik)

Gor in dol po prostorih AMZS na Titovi 138 v Ljubljani

ČE NE GRE, PA TUDI PORINEMO...

»Predstavljajte si, da ste se s svojim avtomobilom in plovilom na prikolici iz daljne Švedske pripeljali na dopust na naš sinji Jadran – denimo v Zadar – pa vam je že po nekaj dneh »crknil« motor. Odpeljali ste ga v najbližjo marino, pa vam ga niso mogli popraviti, ker »tisti hip« niso imeli na zalogi ravno tistega rezervnega dela, ki bi ga potrebovali. Na vprašanje, kdaj ga bodo dobili, vam mehanik ni znal natančno odgovoriti. Vedel vam je povedati le znano jugoslovansko geslo – »znajdite se!« »Kako?« ste povrtali v to rešilno bilko. Skočite v Trst, vam je svetoval, tam ga boste gotovo dobili. Od Zadra do Trsta je pa malo predaleč, ste sklenili po žolčnem družinskem posvetu, in brž jeli pospravljati cok in pok in se vrnili domov. Prijatelji so vas potem v službi hiteli spraševati, kako je bilo na dopustu, vi pa ste jim morali priznati, da hudičevo slabo. »Prihodnje leto bom šel v Italijo ali Španijo, v Jugoslavijo nikoli več,« ste pribili. »Takisto svetujem tudi vam, če po naključju nameravate na jug.«

Bravo za »1-2-3«

»Sam bog ve, kolikim navtičkom se je pri nas pripetilo kaj takšnega in koliko gostov smo zaradi tega izgubili. Prepričan sem, da zelo veliko,« je med našim poletnim obiskom na Avtomoto zvezi Slovenije ocenil Ciril Komotar, strokovni sodelavec njenega tehničnega sektorja in namestnik vodje. »To nas je toliko časa črvice, da smo v sodelovanju z zahodnonemško firmo Intertek sklenili napraviti red tudi na tem področju našega delovanja. Dogovorili smo se za skupno akcijo, ki smo jo krstili z zgornjim imenom »1-2-3«. Zakaj tako, sprašujete. Zato, ker smo nabavo vsakega rezervnega dela za motorno vozilo ali plovilo (tuje registracije, op. a.) organizirali v izredno kratkem času. V Sloveniji in Istri mine od naročila do dobave 48 ur, v drugih, tudi najbolj oddaljenih delih Jugoslavije pa največ 72. Torej: en-dva-tri!« Komotar še doda, da so to dosegli z dobro organizirano hitro nabavo rezervnih delov v tujini ter ekspresno dobavo do tujega turista pri nas, pri čemer najraje uporabljajo prevozno kombinacijo letalo-železnica (tudi po-

šta), po želji naročnika pa lahko tudi »konec« pripeljejo k njemu tudi z lastnim dostavnim vozilom.

»V novi tehnični bazi v Kopru, ki jo bomo vsak čas tudi uradno odprli, že od 1. julija ob telefonu (066) 34-958 vsak dan dežura zastopnik Interteknika, ki sprejema »reklamacije« in ukrepa. Prepričan sem, da nam bo kmalu steklo, v zadovoljstvo vseh naših gostov – zdomcev in tujcev...«

Kaj pa 9-8-7?

Za boljše počutje naših »ta-pravih« gostov smo torej poskrbeli. Kaj pa za naše ljudi, ki si praznim žepom navkljub prav tako želijo spočiti kosti kot njihovi zahodni kolegi, četudi bolj skromno – brez plovila, recimo? To nam je rojilo po glavi, ko smo se iz prvega nadstropja Titove 138 spuščali navzdol proti »bazi«, kjer je prava baza.

»Brez skrbi!« nam je dal že uvodoma vedeti Miha Česnik, ki je tu šest let, ki je vodja tehnično-testirnega centra AMZS, in takole – skrajšano – opisuje »svoje« področje dela. »Tu smo predvsem zato, da vam pomagamo na cesti: če ste na cesti ostali zaradi manjše okvare, vam jo lahko po pozivu na telefonsko številko 987 »pomoč-informacije« odpravi eden izmed naših 40 mehanikov; če je okvara takšna, da se je na cesti ne dá odpraviti, pa vas lahko z enim izmed šestih tovornjakov »odvlečemo« do najbližje baze AMZS ali pa do vašega servisa. To bi bila najosnovnejša informacija za naše, domače »turiste«; če hočete izvedeti podrobnosti, pa izvolite vprašati. « Kaj neki bi vprašali, ko pa naši bralci za vse to najbrž vedo, smo sodili, nato pa razsodili, da bi nas cene njihovih storitev zaradi naraščajoče draginje najbrž utegnile še posebej zanimati. Toda ker bi bralce z njimi najbrž preveč prestrašili, smo si premislili. So pa cenejšje kot servisi!

»Moment, bitte«

Dobrih pet korakov od mize v avli AMZS, kjer smo se pogovarjali s Česnikom, je v »luknji« kvadrature manjšega kioska neumorno dvigala slušalko Ivanka Močnik, ki je pri hiši okroglih 15 let, od tega 11 na delovnem mestu dispečerja. »Moment, bitte,« nas je ustavila

z dvignjeno roko, še nekaj pokimala, kot da bi se bila videla z občevalcem onkraj žice, nato pa prevezala pogovor in prijazen vprašala: »Koga želite?« Pravzaprav vas, ji odgovorimo, pred tistimi petimi koraki, ki so nas še ločili od mehanikov tehnično-testirnega centra AMZS Ljubljana. Kaj počnete v tej soparni luknji, jo vprašamo, kolikokrat dvignete slušalko med delovnim časom, koliko jezikov znate, da se lahko tako suvereno pogovarjate s klicatelji. »Oh, nobenega jezika ne znam prav dobro. Lahko pa se skoraj z vsakomer zmenim, kaj ga pravzaprav morf, in ga prevežem na pravi naslov. Če ne gre, pokličem na pomoč koga drugega; imamo namreč ljudi, ki znajo tudi po štiri tuje jezike. Kako se počutim v tej luknji? Upam, da bom kljub prepihu, ki mi zdajle kar prija, pozimi pa sploh ne, vzdržala do penzije. Na vprašanje, kolikokrat sem že dvignila tele slušalko, pa vam ne bi mogla odgovoriti. Morala bi si delati črtice, pa ne utegnem...« In je že bog več katerikrat zavnilo. Sprejela je poziv, napisala nalog in ga oddala vodji izmene...

Da bi ga na gobec

Šli smo za nalogo in prišli do mojstra Jožeta Kralja, vodje današnje (26. VII.) izmene. »Normalno je v ekipi 16 mehanikov, če pristejemo še dva nočna, ki pridete na šiht od sedmih zvečer, in po en vulkanizer; opravili smo vleke od Ljubljane do Brnika, Loga, Ljubnega, Spodnjih Lok... od Trbovelj do Celovca, zraven pa še šest vlek po mestu; poleg tega smo opravili deset testov in nastavitvev prem, štiri teste motorjev in 20 manjših storitev,« je opoldne kot iz topa izstrelil Kralj, ki je v AMZS začel pred 16 leti kot »čisti začetnik« v službi »pomoč-informacije«, in dal skozi vse, dokler ni pred dvema letoma in pol zamenjal svojega šefa, ki je odšel v pokoj. Se je pripravil za takšen »raport?« »Ne,« je mirno odvrnil. »Poglejte papirje, tam vse natančno piše...« Zunaj je sonce neusmiljeno pripekalo, bližala pa se je tudi 12. ura, ko se njegovi fantje, ki delajo od sedmih zjutraj do osmih zvečer, razpršijo na kosilo. »Saj razumete, brez jela ni dela,« se je opravičeval, ko smo se z njim odpeljali na hladno

Gorsko reševanje

»TRIGLAV JE BOŽJA POT«

Ob lepem vremenu so gore in hribi polni planincev in planink, ki grizejo kolena vse do vrhov. Poleti, če ni prevroče, je planinska sezona na vrhuncu, s tem pa je na žalost povezano tudi več gorskih nesreč. In kadar se zgodi v gorah nesreča, Gorska reševalna služba (GRS) zagotovo ni daleč. Na Gorenjskem je največ postaj GRS, ena izmed mlajših pa je škofjeloška, katere načelnik je Zvone Korenjak.

Škofjeloško sredogorje ni posebno nevarno za planince, saj ni visokih gora. Kakšna je torej tu vaša vloga?

GRS deluje vse leto. Največ dela imamo poleti, ko se odpravijo v hribe tudi turisti, ki pozimi ne zapustijo toplega zapečka. Naša postaja pokriva škofjeloško sredogorje: Ratitovec, Porezen, Blegoš in Lubnik. Stenskega reševanja v bistvu nimamo, v glavnem imamo opraviti z zvini in zlomi. Imeli smo tudi smrtne primere, najbolj aktualno pa je iskanje ljudi. Letos smo iskali tri otroke, ki so se izgubili na pohodu na Blegoš. Nekaj časa so hodili s starši, potem pa so jo kar sami ucvrli v dolino, zašli in se izgubili.

Lani smo imeli od maja do julija štiri iskalne akcije. Najbolj žalostno pri tem je, da imamo opraviti s takimi primeri, ko se človek napije in izgubi. Takšen primer smo imeli lani. Neki planinec se je napil na Blegošu, ob sestopu s skupino odbeležal po svoje in rekel, da jih bo počakal pri avtomobilu. Avto je seveda zgrešil; prijatelji so ga nekaj časa čakali, nato so ga začeli iskat in ko ponoči niso več zmogli, so poklicali nas. Ponoči ga nismo našli, naslednji dan pa smo akcijo razširili še na sosednje vasi. Na koncu se je pokazalo, da je možakar zavil k drugi babi. Žalostno, a resnično. Ti se matraš, on pa ti švigne k eni drugi.

Kako je organizirana Gorska reševalna?

V Sloveniji imamo 16 postaj, najbolj pogosto so posejane na Gorenjskem.

Naša postaja je bila ustanovljena jeseni 1979, tako da smo najmlajši. Fantje iz Škofje Loke so si želeli ustanovitev postaje, povabili so me k sodelovanju, izbrali za načelnika in tako delujemo

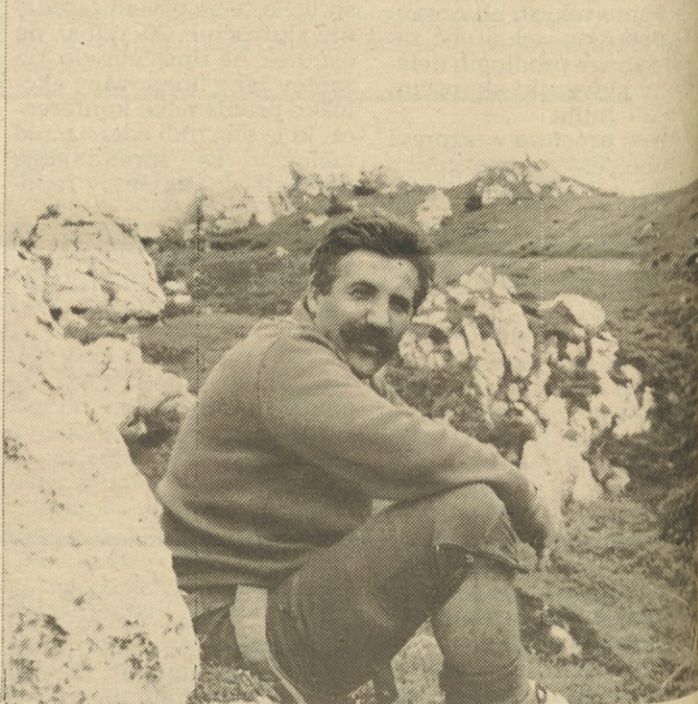
pijačo, nato pa vse do gostilne pojasnjeval, da zaradi narave svojega dela zanje pač ne morejo organizirati taprave tople malice. »Fantje se kot kobilice razpršijo na pomoč po terenu, ko pa odpravijo napake na vozilih, se morajo vrniti v bazo in do naslednjega klica na pomoč v delavnici opravljati storitve za naše stranke...« Pravi, da ima čudovito skupino, da pozna vsaj po imenih – domala vse uslužbence AMZS po Sloveniji, ker je bil njega dni predsednik sindikata v firmi, da... »Pa kaj bi nakladal; čeprav nas kdaj pa kdaj hudo zaboli glava, se imamo kar fajn!«

Prav fajn se pa eden izmed njegovih sodelavcev njega dni prav gotovo ni imel. Sredi noči ga je nekdo poklical na pomoč, češ da mu je crknilo kolo in da ga sam nikakor ne more popraviti. Pa se je izkazalo, da je imel le počeno gumo in da je ni znal zamenjati. Svojo rit pa bi iz tople postelje zjutraj brez avtomobila le stežka premaknil v službeni fotelj. Da bi ga na gobec...

Damjan Križnik

že deveto leto. Pokrivamo pet Planinskih društev (Škofja Loka, Žiri, Železniki, Gorenja vas, Sovodenj), sicer pa spadamo pod PZS.

Na postaji imam tri vodnike lavinskih psov, dva letalca – reševalca in tri minerce snežnih plazov. Vsi morajo biti najprej reševalci, preostalo pa je njihova dodatna funkcija. Imamo kar razgibano sestavo, ki omogoča tudi reševanje s helikopterjem. V našem sredogorju ga ne potrebujemo veliko, saj lahko do ponesrečencev v glavnem pridemo z avtomobilom, uporabljamo pa tudi aki in mariner. Temu pravimo pešadijsko reševanje.

Zvone Korenjak

Mariner...?

To je naprava, podobna čolnu s kolesi, ki se uporablja za prevoz težjih poškodovancev in za reševanja iz stolpnice. Posebej smo namreč izurjeni za reševanje iz stolpnice, pri čemer sodelujemo tudi s civilno zaščito.

Kako je s stroški in financiranjem?

Zirom račun imamo pri PD Škofja Loka, tako da gredo osnovni posli prek njih. Največ sredstev dobimo od Oddelka za ljudsko obrambo občine Škofja Loka, nekaj pa priteče tudi od zimskih dežurstev na žičnicah Starega vrha in Soriške planine.

To so samo dohodki, kako pa je z izdatki?

Naša oprema je zelo draga. Reševalne opreme pri nas skoraj ne izdelujemo, zato smo odvisni od uvoza. Pred kratkim je začel Lorbek iz Izole izdelovati vrvi, to pa je tudi vse. V eni akciji lahko kar hitro uničiš dva »štrika«, eden pa stane od 50 do 100 starih milijonov. Največ uporabljamo 40-metro, debelo 12-mm in ta stane 500 tisočakov. Pred kratkim smo dobili nove vetrovke, ki stanejo 12 milijonov; seveda jo lahko uničiš v eni sami akciji, pa če še tako paziš nanjo.

Letenje helikopterja je povezano s precejšnjimi stroški. Kako je s tem pri vaših reševalnih akcijah?

Pri reševanju s helikopterjem krijeta stroške PZS in milica, s katero zgledno sodelujemo. V bistvu je to vnaprej preračunan nekrit strošek. Pri nas se reševanje ne plačuje, prav tako je z Avstriji in Italijani. Švicarji in Francozi pa ne začnejo reševalne akcije, dokler ne dobijo denarja. Pri nas je v ospredju človek, ki je v nevarnosti, denar pa je postranska zadeva. Ponesrečenci so tudi v glavnem zavarovani, tako da dobimo nekaj denarja od zavarovalnic, s katerim največkrat kupimo opremo. Od centra GRS kupujemo opremo po zelo znižanih cenah, nekaj nam doda tudi sam center, preostalo pa krijemo iz lastnih žepov. Reševalna oprema je skupna, zaščitna pa osebna. Vetrovke, čevlji, puloverji po dveh, treh letih odslužijo in če se

v hribih enkrat premraziš, si hitro kupiš kaj novega.

Ali je res, da so tudi takšni gorski reševalci, ki so abonirani na helikopter in sploh ne hodijo oziroma plezajo?

Ne, ne! To je napačna informacija. Vsak gorski reševalec mora vsako leto opraviti zimski in letni tečaj. Naša postaja dela letnega na Ratitovcu, pri zimskem pa sodelujemo z Radovljico in ga opravljamo pod Valvasorjem. Vsi na postaji morajo imeti oba tečaja, kajti ta, ko je neki član prestan, ga črtamo s seznama aktivnih in ostane le kot podporni član.

Sicer paje ura letenja helikopterja predraga, da bi se nekateri vozili samo z njim. Seveda pa vadimo reševanje s helikopterjem. Pri tem sodelujemo z enoto LEM (Letalska enota milice), ki mora opraviti določeno število ur trenažnega letenja, v katere se vključijo tudi naši reševalci, in takrat obnovimo vse o helikopterju, se seznanimo z novostmi in naredimo izpite. Letos smo imeli izpit na Ratitovcu, poleg njega pa še 80-urni tečaj prve pomoči, ki ga mora imeti vsak gorski reševalec. V naši

postaji imamo dr. Camleka in terapevta Jesenovca, ki zadeve pokažeta praktično in teoretično, tako da je za fante PP to že rutina.

Akcija s helikopterjem je lahko tudi zelo učinkovita!

Zelo dragocena je pomoč s helikopterjem, ko ta pripelje reševalce v bližino ponesrečenca. Tam mu takoj dajo prvo pomoč in ga po potrebi imobilizirajo za prevoz s helikopterjem. Če lahko helikopter spet prileti, je vse v redu, sicer pa sestopijo v dolino. Tak primer se je zgodil v dveh zaporednih nesrečah na Grintovcu. Prvega ponesrečenca je helikopter zvelkel ven, potem pa se je naenkrat spustila megla, tako da drugega ni mogel videti. Na srečo je bila špica grebena nad meglo, tako da je nanjo lahko spustil reševalce. Ti so prišli do ponesrečenega Avstrijca in ga od enajstih zvečer do treh ponoči nosili do koč. Prenos ponesrečenca je lahko prava muka in dokler tega sam ne poskusiš, se ti niti ne sanja, kako težko je. Lani septembra smo z Ratitovca nosili žensko z zlomljenim gležnjem. Mariner lahko nočita le dva hkrati, eden varuje z vrvoj, in moram reči, da smo imeli jezike do tal, tako smo se preznajili.

Biti gorski reševalec vsekar ni isto kot nedeljski turist. To je naporno delo. Od kod dobivate kadre?

V glavnem so to alpinisti. V Škofji Loki imamo alpinistični odsek, saj naj bi vsak reševalec znal plezati. Lahko pa je tudi planinec, ki veliko hodi v hribe, vsaj malo pa se mora spoznati tudi na plezarijo. V postaji imamo v glavnem vrhunske alpiniste, plezajo pa tudi drugi.

Že nekaj časa imamo povprečno okrog 20 gorskih reševalcev. Jeseni bo šest pripravnikov naredilo še zadnje izpite in po obveznih treh letih pripravniške dobe bodo postali člani. Članstva tudi ne bomo večali, saj je reševalec trenutno dovolj.

Včasih katerih tudi ne more, v službi ga ne moreš dobiti ali kaj podobnega, vendar imam ob alarmu na zbirnem mestu v najkrajšem ča-

su 12 fantov, drugi pa pridejo kasneje. Največ reševalcev je iz Škofje Loke, po eden iz Ljubljane in Kranja, nekaj pa jih je še v Žireh, Poljanah, Železnikih in celo iz Sorice. Včasih jih je bilo ob vikendih težko dobiti doma, saj so stalno plezali, zdaj pa so se že umirili, poženi in tudi manj plezajo. Še se spominjam, kako je bilo, ko sem bil še mlajč; v petek popoldne smo napolnili nahrbtnike, šli v hribe, vrnili pa smo se v nedeljo zvečer ali celo v ponedeljek naravnost na siht.

Veliko nesreč v gorah in hribih se zgodi zaradi slabe pripravljenosti planskih in plezalnih navdušencev. Kako se kot gorski reševalec srečujete s tem?

Alpinisti so ponavadi kar dobro kondicijsko pripravljene, včasih pa se zgodi, da kakšno smer vzamejo prelahko, da so preveč furjasti. Kdor vzame smer takšno, kot je, se pravilno varuje in je previden, se mu ne more nič zgoditi. Ko sem še učil v alpinistični šoli v Ljubljani, sem vedno ponavljal: »Fantje, čelade, čelade, čelade!« Dva tridesetletna možaka sta si pridno zapisovala, na plezanjih sta bila aktivna in po končni šoli smo se dogovorili, da jeseni nadaljujemo. No, onadva sta začela takoj plezati lažje smeri in kaj se je zgodilo? Čeprav sem jim govoril, naj imajo čelade vselej na glavah, se nista držala nasveta. Smer, ki sta jo plezala, je bila lahka, bilo je vroče, vrv sta dala v šlinke, kot pravimo, in sta počasi lezla drug za drugim. Nenadoma se je prvemu izpod nog odkrušil kamen, ki je padel drugemu na glavo, ta je spustil vrv, padel, poategnil za seboj še prvega in ob sta se ubila.

To je začetniška napaka, ki se največkrat ponavlja pri plezalcih, v osnovi pa gre za podcenjevanja plezane smeri.

Planice boste verjetno bolj ošteli!

Začniva kar s pomanjkljivo opremo. Nekateri prisegajo na hribolazenje v adidaskah, kar je popolna zmeta. Bistveno za hribovce je, da imajo nogo oprijeto v glež-

nju, trdo gumo in dobre špi-ce. Adidas dela tudi visoke gojzarje, ki dobro varujejo gležnje, z nizkimi pa nimaš kaj početi. To je prva napaka.

Drugo delajo pri obleki. Ženska v kratkih hlačah, moški v kratkih hlačah, zgoraj srajca, v nahrbtniku je lahek pulover, pa hočejo iti v hribe. To ne gre, saj se vreme v hribih spreminja iz ure v uro. S primerom vam lahko postrežem z Grintovca. Trije Nizozemci so šli v lepem vremenu gor, potem pa je nenadoma privršala nevihta in so zmrznili, ker so bili pre malo oblečeni. Sam imam tudi ko grem na Lubnik (1025 m), v nahrtniku vetrovko in nekaj metrov vrvi, pa ne vem zakaj. To mi je prešlo v kri.

Največ lahkomišelnosti pa je pri telesni zmogljivosti. Ljudje pravijo, da po ves dan stojijo za strojem, čakajo v vrstah, hodijo z enega konca mesta na drugega, vendar je to premalo. V hribe je treba hoditi s pametjo. Posebno poglavje je Triglav. Reševalci mu pravimo kar božja pot. Vsak rine gor, in to na juriš, potem pa se tisti, ki so nepripravljene, takoj srečajo z višinsko boleznijo, glavobolom in utrujenostjo. In ne da bi se potem ustavili, spočili, nekaj prigriznili in šele nato šli naprej. Prigriznejo že, prigriznejo, ampak šnops zvečer v Vratih. Najslabše! Namesto da bi se zvečer lepo najedli, zjutraj vstali in s pametnim tempom odšli naprej, počno vse kaj drugega. Kar se zdaj dogaja na teh božjih poteh, je živi obup. V Vratih se napijejo kot žolne, to so ponavadi večje skupine, potem pa flašo ven in: »Uuaa, gremo na Triglav!« Če mu kaj rečeš, te pošlje nekam v tri... Ljudje mislijo, če je to božja pot in so prišli tudi drugi, bodo tudi oni. Pa res! Treba je imeti solidno opremo, dobro telesno zmogljivost in hoditi s pametnim tempom.

Igor Drakulič

Letovišče Počitniške skupnosti Murska Sobota na obronku Rovinja je vzorno urejeno in nudi svojim članom prijetne dopustniške dni za razmeroma zelo malo denarja. Počitnice v zasebni sobi tretje kategorije bi bile neprimerno bolj zasoljene.

V naselju Počitniške skupnosti Murska Sobota v Rovinju je 710 dopustnikov, čeprav je uradna zmogljivost letovišča precej manjša

DOBER GLAS SEŽE V DEVETO VAS

Počitniška skupnost Murska Sobota ima štiri kilometre od Rovinja v smeri proti Limske-mu kanalu in Vrsarju že 13 let svoje letovišče. Zmogljivost počitniškega naselja, ki vsako leto odpira vrata že pred začetkom poletja in ponuja gostoljubje do začetka jeseni, je postala za 45 članic, kolikor jih ima skupnost, že odločno premajhna. Zato ni naključje, da se te dni mudi v omenjenem počitniškem naselju kar 710 dopustnikov, čeprav je uradna zmogljivost letovišča le 620 ležišč.

V apartmajih oziroma posameznih hišicah je prostora za pet ljudi in, kot smo že povedali, še za kakšnega več, če je potrebno. Čeprav je naselje že dodobra zakoračilo v drugo desetletje, se mu leta še ne poznajo. Lastniki svoje dragoceno imetje vestno vzdržujejo, saj je za mnoge to skorajda edina možnost za letovanje.

In cene? Člani skupnosti naj bi odinili po pet tisočakov na

dan. Ker pa večina organizacij združenega dela nekaj primarne in tako pomaga svojim ljudem do cenejših počitnic, je bivanje v tem letovišču še toliko bolj dostopno; vsekakor bolj kot v najcenejši zasebni sobi najnižje kategorije.

Kljub vsemu naklonjeno poletje

Medtem ko smo imeli preteklo sezono precejšnje težave zaradi suhih pip, je letošnje poletje glede tega v redu, pravi Janez Vučklič, upravnik mikavne-ga počitniškega naselja. »Sicer pa je tu precejšnja suša, zato ne vemo, ali bo dovolj tudi jutri. Upamo. Nezadovoljni pa smo letos z morjem. Je sicer toplo, toda nič kaj mikavno. Včasih je bila tu kristalno čista voda. Včasih, žal... Danes pa človek nemalokrat premišlja, ali bi sploh zaplaval...«

Sicer pa je letošnje poletje vendarle naklonjeno dopustnikom Počitniške skupnosti Murska Sobota. Sonce greje kot že dolgo ne, poleg sončenja in kopanja pa je še precej možnosti za to ali ono rekreacijo.

»Že nekaj let pripravljamo za vsako sezono nekaj novega. Naši gostje lahko sodelujejo v mnogih športnih dejavnostih. Usmerja jih rekreator, ki ga v sezoni izmenično ponudijo posamezne delovne organizacije. Lani smo poskrbeli za nujno otroško igrišče, to poletje pa smo priskrbeli tudi nekaj koles, s katerimi smo popetrili ponudbo. Kolesa so prispevale posamezne članice naše skupnosti.« izvemo od Danice Cipot,

predsednice skupščine Počitniške skupnosti Murska Sobota.

Če bi imeli tu dopustniki pri roki še založeno trgovino – za svojo prehrano skrbijo namreč sami – bi bilo še toliko manj razlogov za pripombe. Toda do prve prodajalne je dobrega pol kilometra, kar je sicer razmeroma blizu, a vendar po razbeljenem asfaltu vendarle daleč. Za vse, ki imajo tu svoje prevozno sredstvo, pa je tudi mesto pri roki. V središču, kjer imajo trgovine, tržnica, lokali itd. vrata odprta ob petkih in svetkih, ste v dobrih petih minutah...

Priprave na zidavo novega naselja

»Zaradi vse višjih cen si seveda močno želimo razširiti naše zmogljivosti,« pravi Danica Cipot. »Zato se pripravljamo na zidavo novega počitniškega naselja ob srednjem Jadranu, čeprav občinski može v Dalmaciji niso kdove kako naklonjeni domačemu turizmu. Kot da čakajo na tuji kapital in velike naložbe od zunaj. Vendar ne glede na vse težave in pomanjkanje sredstev menimo, da bomo uspeli. Naši delavci so pripravljene odstopiti del regresa za nove zmogljivosti in v ta namen tudi delati dan ali dva »zastonj«. Sicer pa se za sovlaganje zanima že vrsta organizacij združenega dela iz Maribora, Ptuja in Lenarta. Ne da bi se hvalili, toda dober glas seže v deveto vas. S tem pa seveda še ni rečeno, da nas vse članice skupnosti samo hvallijo. Kje pa...«

Besedilo in slika: Andrej Ulaga

OD VARDARJA PA DO TRIGLAVA

Če hočeš nasprotniku pokazati zobe, je najboljši posmeh.

Nič kaj lahko ni spet zastaviti, takole po dopustu, ko izgubiš stik s sceno in se spominjaš stika s tujimi gosti, ki so spet zasedli plavi Jadran. Če namreč primerjaš razmere od Atlantika do Baltika s temi od Triglava do Vardarja, te pač vse skupaj mine.

Homogeniziran narod

Minerva te tudi brez primerjav. Kar od primera do primera. Doktor Ivica Mastruko ugotavlja, da homogenizacija narodov ni nujno negativna stvar. »Včasih ima, če lahko tako rečem, tudi pozitivne integracijske značilnosti. Kot primer naj navedem naj-novejši dogodek v Sloveniji. Zaradi odnosa nekaterih političnih vodstev v drugih republikah do vsega, kar se dogaja v tej republiki in zaradi pisanja dela javnih občil utegne biti posledica teh dogodkov negativna homogenizacija, s katero se bo pač moralo spopasti slovensko politično vodstvo, čeprav je samo ni povzročilo.«

Slovenski narod brez besede

Kajpak da je ni, ne pozitivne ne negativne. Težko bi rekli, da slovensko politično vodstvo sploh kaj povzroča. Stanovnik sicer zarohni, ko ga iz luknje izbeza nepremišljeni Tominc, ko pa Smoletu na seji zvezne SZDL preprosto ne daje besede, je kar nekam miren. Nič se ni pojavil na televiziji, nič ni tolkel po mizi, kako si bo kot predstavnik slovenskega naroda izbral besedo v tem organu, saj gre pravzaprav za besedo tega naroda... Sicer pa, kaj naj le reče, če ta narod niti na svoji zemlji nima pravice do slovenske besede. Zdaj Italijani in Avstrijci pokroviteljsko trepljajo naše sonarodnjake po ramenih, češ, saj vam je tu bolje kot Slovincem v Sloveniji.

Enominutni molk

Ko so Smoletu že vzeli besedo v Beogradu, si jo je privoščil v Ljubljani. In to krepko! Na seji predsedstva RK SZDL je imel sklepno besedo, to pa tudi ni kar tako. Ne duha ne sluha o kakšni homogenizaciji: »Od tu naprej so med nami očitne

razlike, saj to izhaja iz dosedanje razprave in bi se rad zelo jasno opredelil do nekaterih stvari... Tu je nekaj stvari, s katerimi se globoko ne strinjam. Če je res, da je bilo rečeno, naj sprejmemo enominutni molk, hkrati pa predlaga, da občani izkoristijo 22. julij, ki očitno ne more biti več dan suverenosti slovenskega naroda, za proteste proti nelegalnim in nelegitimnim postopkom vojaških sodnih organov, potem moram reči, da se s takšnimi kvalifikacijami ne strinjam.«

In molk nasploh

Tako je to; ko se boriš proti enominutnemu molku, te zaskoči in te prisilijo v molk nasploh. Ko se ne strinjaš s kvalifikacijami, ti pravniški cvet te kvalifikacije potrjuje, skupščina ti mirno sklene, da je narodova suverenost okrnjena... Res ima sedem skoraj ta ljubi funkcionski kruhek. Tolčeš po politizaciji dogodkov, tam ti pa sam šef države vse spolitizira...

Dizdarevič nam je priskrbel nove praznike

Res, Raif Dizdarevič je obrnil nov list v sicer že tako bogati knjigi jugoslovanskih praznovanj. Sebi in svojim naslednikom je obesil dodatno nalogo. Ko bo diplomirala nova generacija jugoslovanskih zdravnikov, bo imel takratni šef države dolg govor, televizija bo snemala in snemala, srca državljanov bodo drhtela... Le to bo nerodno, ker morda ob pospremitvi novih zdravnikov in inženirjev ne bo vse tako strumno, kot je bilo pri novih starešinah JLA. Pa kaj bi, praznik je pač praznik.

Kratkovidni Španci

Vse te naše zadrege so segle že do daljne Španije. El Pais jih strne v razlike med Ljubljano in Beogradom oziroma med slovenskimi reformisti in srbskimi nacionalisti. Se pač ne spozna na naše etiketiranje in daje stvarjem svojeglave priznanje. Slovenija, trdi list, je avantgarda politike reforme in demokratizacije, kar povzroča jezo srbske ortodoksni, vojaškega vrha in partizanskega lobija.

Spet le navidez dobrohotne pohvale, v resnici pa medvedja usluga. Če bodo slovenski politiki prebirali takšne časopise in začeli verjeti v njihove trditve, se bodo navsezadnje začeli tako še obnašati. Potem bo šele hudič! Stvar bodo morali politizirati, narod homogenizirati, besedo si izboriti... Potem bomo pa tam.

Ciril Brajer

Delavska enotnost

List je bil ustanovljen 20. novembra 1942. Predsednik Josip Broz Tito je Delavska enotnost 15. novembra leta 1967, ob njeni 25-letnici, odklopal z redom zaslug za narod z zlato zvezdo. Izdaja ČGP Delo – tozdelavska enotnost, 61000 Ljubljana, Celovška cesta 43, poštni predal 313-VI, telex 31 787. Glavni urednik: Franček Kavčič. Odgovorni urednik: Marjan Horvat. Člani uredništva: Boris Rugelj (komentator urednik – družbenoekonomski odnosi, delitev); področni uredniki: Andrej Agnič (posebne naloge, fotografija), Ciril Brajer (reportaže in samoupravni odnosi), Marija Frančičkin (socialna politika in varstvo okolja), Ivo Kuljaj (ekonomski urednik), Emil Lah (mednarodni ekonomski odnosi in politika), Janez Sever (posebne naloge), Andrej Ulaga (turizem, rekreacija, sport in oddih), Igor Žitnik (znanost, kultura in izobraževanje), Sašo Novak (urednik, politični sistem, sindikati), Remigij Noč (urednik – drobno gospodarstvo, delavci v samostojnem osebnem delu), Brane Bombač (oblikovalec), Jožica Anžel, Meri Jurca, Iča Putrih (tajnice), Sonja Seljak (redaktorica-ilektorica). Vršilec dolžnosti direktorja tozdelavskega Kavčič. Telefoni: vršilec dolžnosti direktorja tozda in glavni urednik 322 778, odgovorni urednik 313 942. Naročnine, Celovška 43, 319 690 ali 318 855, int. 52. Uredništvo Naš delavec, skupna revija slovenskih časnikov v združenem delu in servis za tisk glasil organizacij združenega dela, Ljubljana, Celovška c. 43, 323 951. Marketing, Celovška cesta 43, 320 403. Računovodstvo, Ljubljana, Titova 35, 310 923. Ziro račun 50102-603-1502. Založba 311 956. Knjižarna galerija, Ljubljana, Tavcarjeva 5, 317 870 in 312 891. Posamezna številka Delavske enotnosti 400 din. Rokopisov in nenarodnih fotografij ne vračamo. Poštna plačana v gotovini. Tisk ČGP Delo, tozdelavskega pisarnice in revij, Ljubljana, Titova 35. Časopisni svet Delavske enotnosti: Albert Vodovnik (predsednik), Meta Benčič, Franc Berginc, Andrej Coklin, Silvester Drevanšek, Ivo Grljic, Vlado Haas, Ivo Janžekovič, Niko Klavžar, Rajko Lesjak, Mira Maljuna, Slavko Peklar in Neda Serajnik.

Drago Butja, Zagorje:

BILI SMO ZAVEDENA GENERACIJA

»Ljudje, ki se nikoli prej niso zanimali za politiko, ker tudi razmerja sil niso poznali, so ob zadnjih dogodkih v Sloveniji in državi resno zrevoltirani. V tem trenutku bi bilo zelo nevarno, če bi denimo delegacija Srbov in Črnogorcev s Kosova krenila v Ljubljano...«

Drago Butja spada med tiste redke politične delavce, ki rušijo pravilo, da je delo v politični organizaciji odskočna deska za še boljši družbeni položaj. Po elektrotehniški šoli v Ljubljani se je vrnil v zagorsko energoinvestovno Varnost, katere štipendist je bil. Zaposlil se je kot konstruktor. Toda zapletel se je z mladino. Še preden se je dodobra zavedel svojega poslanstva, so ga mladi že predlagali za občinsko krmilo.

– Kdaj ste postali član zveze komunistov? V šoli?

»Lepo vas prosim, v tistih letih na elektrotehniški srednji šoli ni nihče sploh ničesar vedel o partiji, kaj šele, da bi v njej resno delali. V partijo sem bil sprejet pozneje, z dvaindvajsetimi.«

– Politično kariero ste začeli dokaj uspešno: predsednik mladine, kandidat za sekretarja občinskega sindikalnega sveta...

»Da, res je, naenkrat sem bil »notri«. Kar potegnili me je za sabo. Moram povedati, da je bil v tistem času v Zagorju v vodstvu občine skupek ljudi, ki so vedeli kaj hočejo, ki so imeli program. Bilo je zanimivo in za mladega človeka izredno privlačno.«

– Bi danes znova sprejeli občinsko krmilo sindikata?

»Ne. Zdaj ne več. Kakorkoli zveni to čudno, toda funkcionar ne bi bil več rad.«

– Zakaj ne, ko ste se vendar poslovili takrat, ko ste imeli kaj pokazati?

»Premalo. Po tehniški šoli sem se vrnil v svojo delovno organizacijo. Leto dni sem bil neprofesionalno predsednik občinskega sindikalnega sveta. Ko danes gledam nazaj, se ne morem znebiti vtisa, da je bil sindikat takrat v resnici samo neka transmisija, prenašalec in najpogostejši izvajalec določenih odločitev, pri katerih snovanja pa ni bil zvržen...«

– Govorite v preteklem času.

»V teh petih letih, kar nisem več tako vpet v delo sindikata, je prav gotovo prišlo do sprememb. To je čutiti in videti vsaj v Sloveniji.«

– Delavci pravijo, da to ni njihov sindikat.

»Kateri delavci?«

– Denimo tisti iz Litostroja, Tama, Borova...

»To so druge reči. Gre v resnici za povsem druge probleme.«

– Katere? Za samoupravljanje?

»Lepo vas prosim, samo samoupravljanja ne omenjajte. To, kar je danes, je prava farsa! O čem pa v resnici delavec odloča?«

– Ali tako govorite kot direktor ali kot nekdanji sindikalni funkcionar?

»Govorim kot delavec, ki lahko v resnici odloča samo o neznatnem delu tistega, za kar je zapisano, da bi moral odločati ali vsaj soodločati. Vse drugo je že odločeno. Žal je to res in zato tolikšno nezadovoljstvo delavcev. Nezadovoljstvo raste iz nemoci, da bi resnično lahko kaj radikalno spremenili.«

– V vašem primeru tega ne gre jemati dobesedno!

»Na čem sloni vaša trditev?«

– Na podatkih o uspehih vaše delovne organizacije. Iz leta v leto nizate uspehe, dosegate načrtovani razvoj in še več...

»Ni vse čisto tako. Res je, da nam je uspelo združiti moči in postaviti na noge gostinstvo tega dela Zasavja, da mnogo vlagamo, da skušamo našo ponudbo razširiti in v te »črne revirje« vtkati tudi turizem, vendar gre to počasi in z velikimi težavami. Od danes do jutri živimo v strahu pred novimi ukrepi, niti dan naprej ne moreš predvideti, kaj bo, kdo in kje ti bo porušil postavljen načrt. Nenehno si v primežu med odgovornostjo do sodelavcev in možnostjo, ki niso odvisne od nas.«

– Vaš primer je zanimiv tudi zato, ker je v nekem smislu izjemen: po poklicu ste elektrotehnik, sprejeli pa ste mesto direktorja gostinskega podjetja... Gostinstvo ni bogve kako vabljiva panoga!

»Kot rečeno sem se vrnil v svojo delovno organizacijo in naprej snoval izboljšave pri elektromotorjih. Šele potem, ko so ugotovili, da nihče od zunaj ne bo prišel v Zagorje in v te »črne revirje« z vrečo denarja in strokovnjaki, smo v občini razmišljali, ali se morda le ne bi dalo kaj več narediti tudi s temi kadri, ki so tu.«

Ob delu se mi nekako še posreči najti čas za študij ekonomije; ker sem bil v takratni občinski ekipi, ki je snovala dinamičnejši razvoj občine, je bil to zame izreden izziv. Takoj pa moram povedati, da je že moja predhodnica zelo dobro utemeljila kolektiv, ki ga sestavlja stotinja sposobnih in pridnih delavcev. Torej je meni v tem pogledu nekoliko lažje. V Zagorju imamo gostinsko šolo, v njej se šola domača mladina in pozneje zaposlujejo domači ljudje. To je eden izmed pomembnih dejavnikov. Zgradili in obnovili smo mnogo, zdaj so na vrsti Izlake, ki bi jih radi spremenili v turistično zdraviliški center, saj Medijske toplice to zaslužijo. V načrtih imamo še usposobitev Valvasorjeve graščine in v Medijskih toplicah dograditev medicinskega dela, da bi našo turistično ponudbo lahko raztegnili na vse leto.«

– Enako zanimivo je, da so navzlic nenehnemu vlaganju osebni dohodki vaših sodelavcev nekoliko višji od povprečij.

»Jaz sem sovražnik parol, kot je tista »več in bolj delati«. Naš človek zna in dela! To vemo. Torej mu pustimo, naj dela in odloča. Mi imamo nagajevanje po delu. Že moja predhodnica je ugotovila, da bi s sedanjim gostinstvom lahko mirno in nekaj časa živeli. Toda perspektivno to ni bilo. Zato so se odločili za drugo pot – za samoodpovedovanje in naložbe. Imeli smo to srečo, da je z nami tudi vodstvo občine in da v tako majhni občini, kot je Zagorje, to veliko pomeni. Zakaj torej nekdo, ki dobro dela in dobro gospodari, naj ne bi tudi bolje zaslužil? Seveda naših osebnih dohodkov ne gre jemati kot nekaj zavidljivega, saj niso nič posebnega, vendar so nekoliko višji od tistih v sedanjih občinah.«

– Niste mi odgovorili na tisti del, ko sem drezal v vas z znanimi očitki o tem, da si »vodilni delavci potem izberejo še boljše stolčke«.

»Zdi se mi, da sva tudi o tem že nekaj rekla. Zame je bil to izziv in strahovita odgovornost.«

– Vendar ne boste rekli, da je boljše in lažje biti direktor kot denimo funkcionar v politični organizaciji, kjer je ta odgovornost.

»Spadam v tisto vrsto ljudi, ki z danim niso nikoli zadovoljni in nenehno iščejo možnosti za še večji razvoj, novitete in lastno bogatitev. Jasno je, da s tem ne mislim na gmotno bogatitev, dasiravno tudi ta ne sme biti zamenljiva.«

Kot primer vam naj zaupam misel svojega prijatelja Franja Krsnika iz Hrastnika, ki je svoje delo občinskega sindikalista takole komentiral: »Zjutraj se v pisarni postavim k oknu in gledam, kako delavci lepo gredo na delo. Kaj naj sindikat še več naredi...!«

– Niste nikoli doživeli štrajka?

»Sem in to že prvo leto, ko sem prišel v občinski sindikalni svet. Povem vam, da me je bilo tako strah iti med tiste razjarjene rudarje, da vam tega ne morem opisati!«

– Zakaj?

»Zato, ker si preprosto nemočen. Nič ali skoraj nič ni odvisno od tebe in ne v tvoji moči. Delavci pa upravičeno pričakujejo pomoč prav od tebe! In kaj lahko ti narediš, ko pa je vse tako prepleteno! Zdjaj sva skorajda spet na začetku, ko ste me vprašali, ali bi že sprejel funkcijo predsednika ali tajnika sindikata.«

Mi smo bili zavedena generacija. Prepričali so nas, da je rešitev in pričakovani cilj v reorganizaciji družbe, da je rešitev zakon o združenem delu. Kjerkoli in kadarkoli je bilo kaj narobe, in napak je bilo vse več, si dobil pod nos, da je tako zato, ker nismo dosledno izvajali zakona o združenem delu.«

– V čem je resnična napaka?

»V tem, da smo toliko energije in časa porabili za to družbeno »prenovo«, namesto, da bi se usmerili v tehnično in tehnološko preobrazbo. In to družbeno prenavo smo morali zagovarjati, čeprav si že sam pri sebi ugotavljal, da se resnično odločanje odtuja in da se krepijo centri moči daleč od združenega dela. Torej naj bi zagovarjal nekaj, v kar nisi verjel... Ne, hvala.«

– V čem se vaša odgovornost danes razlikuje?

»Ta odgovornost je konkretna, kot so tudi konkretni rezultati mojega dela. Vsak dan sva na rešetju jaz in moje delo, kot so pod lupo odgovornosti moji sodelavci in rezultati njihovega dela. To so konkretne stvari; vsak dan jih lahko vidiš vsak dan spreminjaš, če niso naravnane v pravo smer.«

– Kako ocenjujete današnje razmere v občini, republiki, državi?

»Za izredno težke. Bojim pa se, da se mnogi tega ne zavedajo. Tako je vsaj soditi po tem, kar prebereš, vidiš ali slišiš v pogovori.«

Dogodki v Ljubljani s tem sojenjem četverici, razprtijo v Srbiji... Na Jugu nam preprosto ne verjamejo, da si želimo samo normalen razvoj! Zakaj mora nekdo nenehno in toliko skrbeti za nas in naš narod ter ga napejati na drugo kopito! Najhuje pa je to, da ga pri tem nenehno skrbi in ga razjeda dvom, kaj se pri nas skriva v »ozadju«! Ta podučevanja lahko peljejo tudi v drugo skrajnost, da imamo mi popolnoma prav in vsi drugi delajo narobe! To niso enostavne reči in spominjajo na znane do-

godke izpred petdesetih let. Sam sem po naravi neozdravljivo optimist in verjamem v trenutnost. Prepričan sem namreč, da so na odgovornih mestih v državi zdrave moči, ki so sposobne ohladiti nekaj vročih glav... Zaskrbljen pa sem zaradi razmaha širine teh najrazličnejših provokacij, usmerjanju javnega mnenja na izmišljene probleme in hujskanju naroda proti narodu. Po resnici povedano, še sam do včeraj nisem mogel verjeti, da je kaj takega pri nas sploh mogoče! Človek se nekako privadi na vesti o raznih malverzacijah, o izkoriščanju zaupanja, o kršenju dogovorov, življenje je pač takšno in se po tem ne razlikuje nikjer v svetu, toda ti zadnji dogodki so dejansko in upravičeno vznemirili ljudi...«

Janez Sever

Utrinki s 7. kolesarskega Maratona Franja

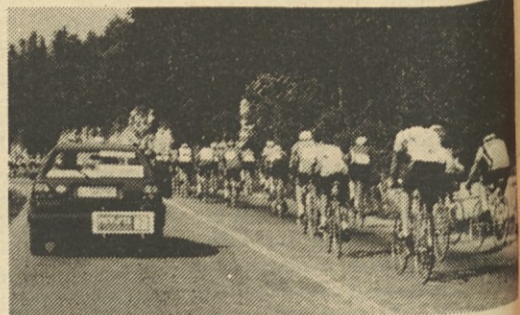
»Živeli Slovenci!«

Od marca sem je bilo na naših cestah nešteto kolesarskih prireditev – od priljubljenih trimskih akcij pod geslom »vsi na kolo za zdravo telo« do množičnih maratonov vseh vrst – najdomnevnejši doslej pa je bil gotovo maraton Franja, ki ga je v zadovoljstvo domala vseh 2.000 udeležencev na dan vstaje slovenskega naroda, 22. julija pod pokroviteljstvom RO ZZB NOV Slovenije in glavnim sponzorjem, DO Slovenijales Trgovina, že sedmič zaporedno priredil ljubljanski Rog.

Med nastopajočimi – eni so vzeli prireditev za dirko, drugi pa »kar tako« – so bila tudi mnoga imena našega družbenopolitičnega življenja, ki so se na 153 km dolgi progi od učnega centra RSNZ v Tacnu prek Vrhnike, Idrije in Cerknega ter Kladja in Škofje Loke nazaj do Ljubljane dobesedno stopila z »navadnimi anonimneži«. Kot so tedaj, 22. julija 1941, začeli jurišati slovenski borci, tako so se zdaj v boj z garaškimi kilometri spustili njihovi pravi nasledniki.

»Živeli Slovenci!« je med potjo vzklikal naš stari znanec, sivobrazi Hernik Zadel, na cilju pa potegnil iz žepa orglice in zaigral Avsenikovo »Slovenijo«. Pa je bilo...

D. K.

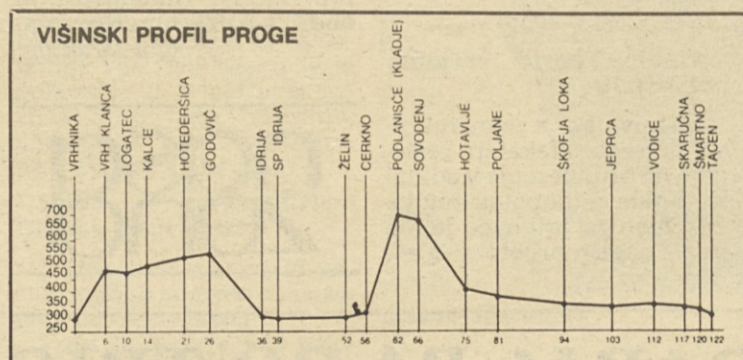

JOJ! KOLIKO JIH JE – Iz Tacna je na 153 km dolgo pot krenilo več kot 2.000 maratoncev in vseh koncev in krajev Slovenije, Istre, zamejstva in tujine. Domala nepregledna karavana se je skozi naše glavno mesto valila 24 (!) minut vrhniški klanec (na sliki) pa jo je začel raztegovati na skoraj osem ur dolgo »kačo«.

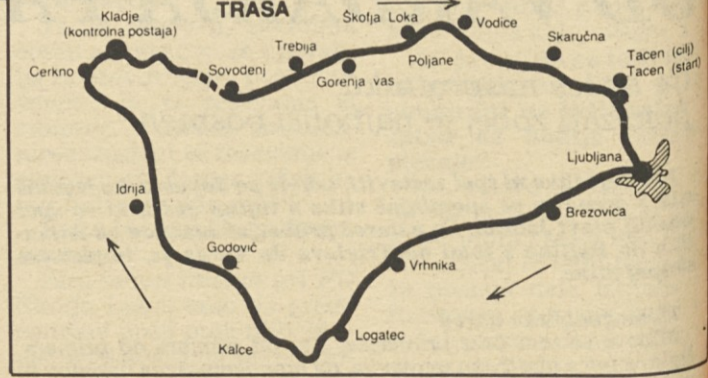

ŽEJA, ŽEJA ME MUČI – 153 km niso mačje solze, prek 30 stopinj Celzija v senci pa so. Zato so okrepčevalnice Kolinske in Radenske (Cerkno), Droge (Kladje), Krke (Gorenja vas), Podravke (Škofja Loka) in Jeprce (Lek) prišle še kako prav. Posnetek je z vrha Kladja, najnapornejšega vzpona na progi. Ja, brez Droge res ni življenja...

Foto: Damjan Križnik

KLOBUK Z GLAVE – Že bežen pogled na traso tradicionalnega Maratona Franja zbuja spoštovanje...

LIPE SVEDER: ZADNJE UPANJE

